

Statenvoorstel 71/11 A

Voorgestelde behandeling:

PS-vergadering : 9 december 2011

Statencommissie : Bespreeknotities ROW-0051 en EH-0057 in de gezamenlijke vergadering commissies voor Ecologie en Handhaving en Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen d.d. 25 november 2011 hebben geleid tot dit statenvoorstel.

Datum

29 november 2011

Documentnummer

2848709

Directie

Ecologie

Bijlage(n)

1

Onderwerp

Integrale uitwerking advies commissie Van Doorn

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Samenvatting

1. Inleiding

Op 1 november 2011 hebben GS besloten de notitie “Integrale uitwerking advies commissie Van Doorn” ter bespreking naar de gezamenlijke vergadering van de commissies voor Ecologie en Handhaving en Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen d.d. 25 november 2011 te sturen. Op 25 november j.l. hebben de gezamenlijke commissies ter plaatse aan GS geadviseerd de onderhavige notitie aan PS voor te leggen. Gezien het belang van het onderwerp en de samenhang met “De transitie van het Brabantse stadteland – Een nieuwe koers” wenste de commissie een integrale behandeling.

Op 19 maart 2010 hebben PS besluiten genomen over de schaalvergroting in de intensieve veehouderij in Brabant. GS hebben daarbij toegezegd dat er een adviescommissie zou komen die gaat kijken naar de toekomst van de intensieve veehouderij in Brabant. Op 7 december 2010 is de commissie Van Doorn door GS ingesteld en is een opdracht geformuleerd.

Op 1 september 2011 heeft gedeputeerde Yves de Boer namens GS het Verbond van Den Bosch ondertekend. Op 2 september maakte de commissie Van Doorn haar advies openbaar. Op 1 november hebben GS een standpunt ingenomen over de uitwerking van het advies. GS zullen volgens dit standpunt deelnemen aan een onafhankelijke regiegroep waarvan de start door de

29 november 2011

2848709

Bijgaande bijlage is vrijwel gelijk aan de notitie die reeds naar de Staten is gestuurd voor de commissievergadering van 25 november. Er heeft een actualisering plaatsgevonden ten aanzien van de beleidsbrief van Bleker “Visie Veehouderij”; deze notitie is separaat naar de Staten gestuurd. Ook ten aanzien van antibiotica zijn enkele kleine tekstuele actualisaties doorgevoerd en hierbij is mede verwezen naar de brief die door GS op 16-11-2011 naar staatssecretaris Bleker is gestuurd. Deze is ook naar de Staten verzonden. Verder is een tekstfout gecorrigeerd. Een brief van 11 oktober 2011 is niet afkomstig van waterschap de Dommel maar van waterschap Aa en Maas.

Wij stellen u voor te besluiten conform bijgaand ontwerp-besluit.

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk drs. W.G.H.M. Rutten

Bijgevoegd treft u de volgende bijlagen aan:

2/4

Ontwerp-besluit 71/11 B

Voorgestelde behandeling:

PS-vergadering : 9 december 2011

Statencommissie : Gezamenlijke vergadering commissies voor Ecologie en Handhaving en Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen d.d. 25 november 2011

Datum

29 november 2011

Documentnummer

2848709

Directie

Ecologie

Bijlage(n)

1

Onderwerp

Integrale uitwerking advies commissie Van Doorn

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

- gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten, d.d. 29 november 2011;
- gelet op de maatschappelijke en bestuurlijke verantwoordelijkheid van de Provincie op het gebied van natuur, landschap, sociale en economische ontwikkeling van het landelijk gebied;
- gelet op de uitkomsten van het debat in Provinciale Staten d.d. 19 maart 2010 over de schaalvergroting in de intensieve veehouderij;
- gelet op de ambities van het provinciaal bestuur in Brabant zoals zijn vastgelegd in de Agenda van Brabant en het Bestuursakkoord “10 voor Brabant”;
- gelet op de bespreking van de gezamenlijke commissies voor Ecologie en Handhaving en Ruimtelijke Ontwikkeling en Wonen d.d. 25 november 2011;

besluiten:

1. in te stemmen met onze aanpak van het advies van de commissie Van Doorn zoals verwoord in deze notitie;
2. in te stemmen met de provinciale inzet op de negen maatregelen uit het advies zoals beschreven in hoofdstuk 4 (zie pag 19);
3. in te stemmen met ons voorstel in hoofdstuk 5 om de bouwblokken in landbouwonwikkelingsgebieden te begrenzen op maximaal 1,5 ha met de kanttekening dat op het moment dat er juridisch houdbare criteria

- zijn ontwikkeld voor dierenwelzijn en publieke gezondheid, overwogen kan worden een doorgroei boven de 1,5 ha toe te staan;
4. in te stemmen om het advies van de commissie Van Doorn mede te gebruiken om voor te sorteren bij majeure ontwikkelingen bij agrofood zoals aangegeven in hoofdstuk 6 van de Integrale uitwerking.

Datum

29 november 2011

DIS-nummer

2848709

's-Hertogenbosch, 9 december 2011
Provinciale Staten van Noord-Brabant,
de voorzitter

de griffier

Integrale uitwerking advies commissie Van Doorn



Inhoudsopgave

1) Doel van de notitie.....	3
2) Inleiding	6
3) Advies commissie Van Doorn in perspectief.....	9
4) Uitwerking inzet provincie Noord-Brabant	14
5) Invloed advies Van Doorn op specifieke dossiers.....	21
6) Majeure ontwikkelingen agrofood.....	26
7) Vervolgproces	30

2 bijlagen

1. Doel van de notitie

Doel en context

Met deze notitie gaan wij nader in op het advies van de commissie Van Doorn “Al het vlees duurzaam, de doorbraak naar een gezonde, veilige en gewaardeerde veehouderij in 2020” en leggen aan u voor hoe wij de verdere uitwerking van dit advies voor ons zien en welke rol de provincie Noord-Brabant en andere partijen hierin hebben.

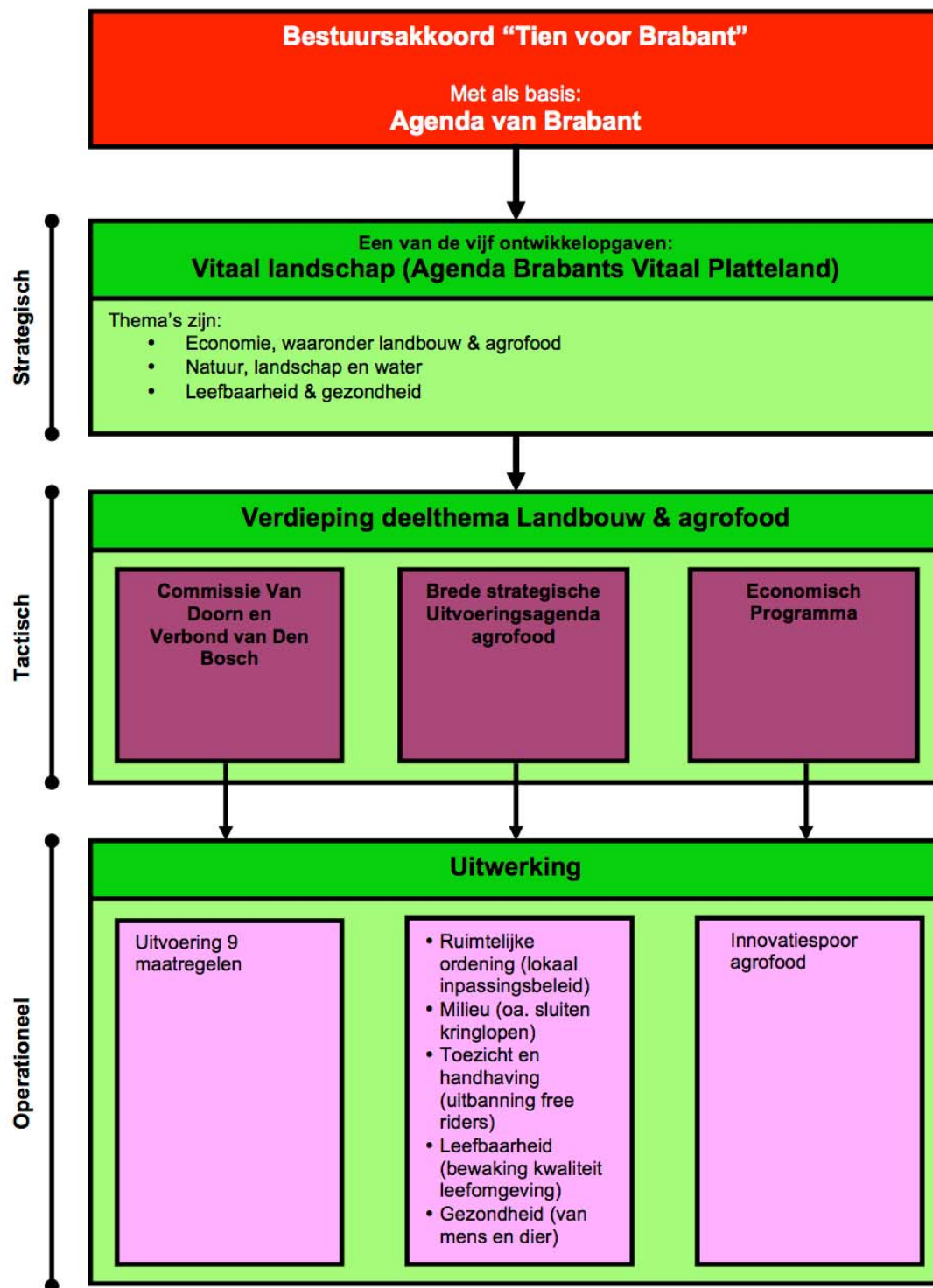
Wij plaatsen het advies van de commissie Van Doorn over de intensieve veehouderij in de bredere context van agrofood, waarin de landbouw een belangrijke schakel is. De agrofood omvat de voortbrenging, verwerking en distributie van agrarische food en non food producten inclusief de toelevering van producten en diensten die hiermee gemoeid zijn. Het belang van agrofood is groot voor Brabant. Er komen bovendien majeure ontwikkelingen op de sector af, die grote consequenties met zich meebrengen en die vragen om actiegericht handelen. In de inleiding gaan wij hier uitgebreider op in. Naast de uitvoering van het advies van Van Doorn is er daarom behoefte aan een bredere strategische uitvoeringsagenda Agrofood die op deze ontwikkelingen inspeelt.

De agrofood en de landbouw zijn belangrijk in Brabant. Inzet op deze sector draagt bij aan de ontwikkelopgaven voor Brabant:

1. economisch krachtige agroclusters in relatie met stedelijke netwerken
2. innovatieve en duurzame sector met een positieve impact op de omgevingskwaliteit
3. vernieuwde en versterkte agrofood en landbouwsector
4. kennis en kunde in Brabant doorontwikkeld

Nu liggen onze eerste gedachten over de uitwerking van het advies van de commissie Van Doorn bij u voor, maar de komende maanden willen wij samen met uw Staten en externe partijen aan de slag om deze nader te concretiseren en om een bredere uitvoeringsagenda agrofood op te stellen. De uitvoeringsagenda wordt daarmee samen met de uitwerking van het advies van de commissie Van Doorn een concrete operationalisering van de lange termijn strategie voor agrofood en de relatie met het platteland, zoals nu is opgenomen in de “De transitie van het Brabantse stadteland - een nieuwe koers.”. Daarbij wordt opgemerkt dat het innovatiebeleid voor de agrofoodsector wordt uitgewerkt binnen het Economisch Programma, conform de startnotitie die op 9 september 2011 in de Statencie EZB is besproken. Via die lijn vindt ook de afstemming met de aanpak vanuit de nationale Topsector Agrofood plaats, evenals de cross-sectorale insteek.

Schematisch ziet de context er als volgt uit:



Leeswijzer

In een korte terugblik wordt in paragraaf 2 eerst de voorgeschiedenis beschreven die heeft geleid tot de instelling van de commissie Van Doorn. Ook gaan we in op de bredere context van agrofood en de majeure ontwikkelingen die hier spelen. In paragraaf 3 plaatsen we het advies van Van Doorn in een breder perspectief. Vervolgens wordt in paragraaf 4 nader ingezoomd op de inhoud van het advies van de commissie Van Doorn. Eerst zal algemeen en daarna per maatregel worden voorgesteld welke concrete acties nodig zijn en welke inzet van de provincie en andere partijen wenselijk is. In paragraaf 5 worden vier specifieke dossiers behandeld die geraakt worden door het advies en die teruggrijpen op de verdere afhandeling van het megastallendebat van 19 maart 2010. In paragraaf 6 lichten we de majeure ontwikkelingen uitgebreider toe en leggen we de koppeling met de op te stellen strategische uitvoeringsagenda Agrofood. Tenslotte sluiten we in paragraaf 7 de notitie af met een toelichting op het vervolgproces.

2. Inleiding

Wat vooraf ging

Al jarenlang is er veel discussie rondom de intensieve veehouderij in Nederland. Dierenwelzijn, mestoverschotten, emissie van stoffen als ammoniak en fijnstof, ontsierende stallenbouw en vragen over volksgezondheid blijven de inhoud van het debat bepalen. In 2001 kwam Wijffels met een harde conclusie in een rapport 'De Economie van de veehouderij in Nederland', gemaakt in opdracht van het ministerie van LNV. Citaat: *'In de komende periode wordt de chemie uit de landbouw verbannen. Kunstmest, bestrijdingsmiddelen en antibiotica hebben hun langste tijd gehad. In echt duurzame landbouwsystemen hebben de stofstromen een gesloten karakter. In mijn visie zal er een einde komen aan de enorme invoer van veevoedergrondstoffen waarvan wij de emissies in het Nederlandse milieu dumpen. De enorme consequenties moeten wij voor lief nemen: een sterke krimp van het aantal varkens en kippen en de mengvoerindustrie.'*

Het is al meer dan tien jaar geleden maar de meeste van de gesignaleerde problemen zijn nog steeds niet opgelost. Niemand heeft de regie opgepakt maar op milieugebied zijn op bedrijfsniveau wel een aantal zaken verbeterd, vooral op het gebied van luchtkwaliteit.

Ook met de reconstructie zandgebieden is een stap voorwaarts gedaan. In april 2005 hebben Provinciale Staten in Brabant negen gebiedsplannen goedgekeurd met onder andere vestigingsvoorwaarden voor de intensieve veehouderij. Daarmee is echter aan de discussie in het Brabantse geen einde gekomen. De Q-koorts en het burgerinitiatief over megastallen hebben ertoe geleid dat GS en PS maatregelen hebben genomen. Op 11 december 2009 hebben GS met onmiddellijke ingang een bouwstop voor geitenhouderijen ingesteld en bij het megastallendebat op 19 maart 2010 zijn een deel van de PS-besluiten uit 2005 teruggedraaid en veranderd. Met deze pas op de plaats is een eerste stap gezet en is tijd genomen voor een herbezinning richting nieuwe verhoudingen in het landelijk gebied.

Vervolg na megastallendebat

Als vervolgstap is door GS besloten een commissie in het leven te roepen die een perspectief zou schetsen voor de toekomst van de veehouderij in Brabant. De naam van de commissie is ontleend aan de naam van de voorzitter van deze cie, dhr. D. van Doorn. Andere leden zijn: dhr. P. Winsemius, dhr. A. Klink, dhr. F. Rottenberg, mevr. M. Vos, dhr. R. Artznz, dhr. J. Naaijkens, dhr. M. Scholten en dhr. A. Hectors. De commissie had als opdracht GS te adviseren over:

- a) een versnellingsagenda met voldoende draagvlak bij de betrokken partijen, waarin aangegeven hoe de toekomst er op de korte, middellange en lange termijn uitziet voor de gangbare veehouderij in Brabant, binnen het bredere ontwikkelingsperspectief van de agrofoodsector;
- b) daarbij in te gaan op welke schaal de sector zich duurzaam en binnen de kaders van de volksgezondheid en dierenwelzijn kan ontwikkelen en welke eisen dat stelt aan flankerend overheidsbeleid.

In oktober 2010 hebben GS besloten de herziening van de Landbouwontwikkelingsgebieden, zoals afgesproken bij het debat op 19 maart 2010, voorlopig stop te zetten tot het advies van de commissie Van Doorn bekend was. De herziening van de LOG's zou juist gebruik moeten kunnen maken van het advies en dat kan pas na publicatie van het advies en politiek overleg.

Op 1 september 2011 heeft de commissie Van Doorn het advies afgesloten. De meeste relevante partijen in de keten van de productie van vlees hebben op die dag met de ondertekening van het Verbond van Den Bosch laten weten de doelstellingen te ondersteunen en aan de slag te willen gaan met de maatregelen in het advies van de commissie Van Doorn. Op 2 september heeft de commissie haar advies, vormgegeven in het rapport "Al het vlees duurzaam", wereldkundig gemaakt. GS hebben het Verbond op 1 september mede ondertekend en hebben het rapport en het advies inmiddels formeel geaccepteerd.

Toekomst agrofood: majeure ontwikkelingen nopen tot transitie en nieuwe verdienenmodellen

De primaire productie van vlees maakt onderdeel uit van de bredere agrofoodsector. De betekenis van deze sector is groot voor Brabant. De totale agrofoodketen is met een aandeel van 11% de tweede economische pijler van de Brabantse economie. Brabant is met een marktaandeel van 15% een sterke speler in het Nederlandse agrofoodcomplex, dat de tweede exporteur op de wereldmarkt is. Brabant neemt 22% van de Nederlandse agrofoodexport voor haar rekening. Kijken we naar de ontwikkeling van de toegevoegde waarde dan is het beeld minder rooskleurig. Onderzoeksinstituut LEI heeft berekend dat het aandeel van het Nederlandse agrocomplex in de nationale bruto toegevoegde waarde in de periode 1995-2008 is gedaald van 12% naar 9,5%. Voor de periode tot 2020 gaat het LEI uit van een verdere daling naar 7,4% bij voortzetting van de huidige werkwijzen.

Een aantal deelsectoren zoals akkerbouw, glastuinbouw en melkveehouderij hebben flink te lijden onder de economische neergang. Volgens Rabobank Nederland heeft de economische crisis een grotere impact op de primaire sector dan aanvankelijk werd gedacht. Valutaschommelingen, vraaguitval en druk vanuit de retail hebben geleid tot een dramatische prijsvorming voor agrarische producten. In de glastuinbouw neemt het aantal bedrijven veel sneller af dan was voorzien. Afgelopen jaren bedroeg de afname meer dan 5% per jaar. Eenzelfde ontwikkeling verwacht men in de veehouderij. Het in de Nederlandse en daarmee Brabantse land- en tuinbouw nog breed gehanteerde verdienenmodel op basis van kostenminimalisatie en bulkproductie is nagenoeg failliet. De voor kostenminimalisatie benodigde intensivering en schaalvergroting stuiten op grenzen: cruciale productiefactoren, arbeid en grond, zijn te duur. Het geld wordt elders in de keten verdiend. In veel andere sectoren ligt dit anders, daar onderscheidt Brabant zich met relatief veel kennisintensieve bedrijven en hoogwaardige maakindustrie met een hoge toegevoegde waarde. Het is van belang dat een strategische voedselproductie qua maat en schaal past bij het Brabantse landschap en de maatschappij.

Door bedrijfsvoering te concentreren in kassen, stallen, op beton en substraat komt de landbouw los te staan van de grond, ze wordt 'footloose'. Ook wordt ze kwetsbaarder voor de (economische) gevolgen van uitbraken van dierziekten. De schaalvergroting maakt de landbouw gevoeliger voor schommelingen in marktprijzen. Bedreigingen voor de volksgezondheid zoals Q-koorts, verrommeling van het landschap met grootschalige veehouderijen en aantasting van biodiversiteit scheppen afstand tussen burgers (stedelingen en plattelanders) en landbouw. Het relatief kleinschalige, historisch gegroeide Brabantse landschap en de huidige ontwikkeling die de landbouw doormaakt lijken niet meer bij elkaar te passen. Door de bulkproductie ontgroeien de landbouw en Brabant elkaar en draagt de eerste niet meer bij aan de kwaliteit van het leven op het Brabantse stadsteland. Overigens is het niet alleen bulkproductie; er zijn ook ontwikkelingen naar kennisintensieve producten, met een hoge toegevoegde waarde.

Ondertussen zit de concurrentie niet stil. Landen als Polen, Tsjechië, Thailand en de landen rond de Middellandse Zee troeven ons af op kosten, al scoren zij over het algemeen lager op productiviteit. De opgave waar de primaire sector c.q. de agrofoodsector voor staat, heeft vooral te maken met de mate waarin ze erin slaagt op nog bredere schaal waarde toe te voegen en/of te creëren. Waar de zuivelsector slaagt in het opwaarderen van standaardyoghurt naar romige fruittoetjes, blijft de vlees(verwerkende) sector, de akkerbouw en de groente- en fruitsector achter in hun toegevoegde waarde ontwikkeling.

Tot 2020 doen zich majeure veranderingen voor in het gehele agrofoodcomplex. In paragraaf 6 zijn deze verder geconcretiseerd en wordt aangegeven in hoeverre het advies van de commissie Van Doorn bruikbaar is om te reageren of in te spelen op deze ontwikkelingen. Het gaat daarbij om majeure ontwikkelingen als:

- voldoen aan Europese en nationale normen voor milieu en dierenwelzijn;
- het verdwijnen van dierrechten/melkquota bij varkens, pluimvee en melkvee;
- een forse shake out bij de intensieve veehouderij door een reeks van zaken;
- schaalvergroting bij alle landbouwsectoren;

- een nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de EU met extra aandacht voor duurzaamheid en maatschappelijke diensten;
- de opkomst van het multifunctionele boerenland;
- de aanpak van overheden en bedrijfsleven om kringlopen van grond- en meststoffen te gaan sluiten en economisch te gaan verwaarden;
- de groeiende vraag naar real food, streek- en biologische producten voor een breed publiek;
- de extra maatschappelijke wens voor meer aandacht voor gezondheid, veiligheid & duurzaamheid bij producten.

Zoals ook aangegeven in het koersdocument “De transitie van het Brabantse stadteland - een nieuwe koers” dwingen deze majeure ontwikkelingen de sector tot het ontdekken van nieuwe onderscheidende waarden en verdienmodellen. De niet te winnen strijd op kostprijs dwingt tot het verzetten van de bakens. Een strategie gericht op duurzaamheid, waardetoevoeging in ketens en gebieden en op maatschappelijke legitimatie. Alleen dan is er een uitweg uit het spanningsveld tussen verscherpte internationale concurrentieverhoudingen met onzekere prijzen en steeds forsere eisen vanuit de samenleving. Het gaat om een strategische keuze voor versterking van het agrofoodcomplex en de vertakkingen daarvan in zowel ketens als gebieden. Zo kan de sector ook op de lange termijn voldoen aan de uitdagingen van de (mondiale) voedselvoorziening en de sociale, economische en ecologische cohesie in Brabant en Europa. In paragraaf 7 gaan wij nader in op wat wij bij het vervolgproces nodig achten om dit doel te bereiken. Hierbij sluiten we aan op de koers die in de “De transitie van het Brabantse stadteland - een nieuwe koers” is opgenomen voor landbouw en agrofood.

Veel partijen zijn actief en momenteel lopen er allerlei trajecten op nationaal en provinciaal niveau die een relatie hebben met agrofood en landbouw. Op rijksniveau gaat het bijvoorbeeld om het Topsectorenbeleid van het Ministerie van EL&I waar agrofood onderdeel van uitmaakt, het gezondheidsonderzoek effecten intensieve veehouderij, de maatschappelijke dialoog megastallen (rapportage Alders) en de nieuwe Rijksvisie in wording ten aanzien van megastallen en verduurzaming van de landbouw. Op provinciaal niveau gaat het o.a. om de reeds genoemde “De transitie van het Brabantse stadteland - een nieuwe koers” het Economisch Programma in wording met daarin aandacht voor agrofood, de herijking van de provinciale participatie in Agro & Co en het Provinciaal Milieu Plan. Daarnaast is eerdere besluitvorming over de herziening van de landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's) en doorgroei van agrarische bedrijven aangehouden in afwachting van het advies van de commissie Van Doorn. In deze notitie leggen we de verbanden tussen de uitwerking van het advies van Van Doorn en deze trajecten.

3. Advies commissie Van Doorn in perspectief

Essentie van het advies en standpunt GS

De commissie Van Doorn heeft aangegeven hoe vanuit de context van de gehele agrofoodsector een verduurzaming van de gangbare veehouderij in Brabant gerealiseerd kan worden. Zie voor een samenvatting op hoofdlijnen bijlage 1.

Volgens de commissie zijn er twee pijlers die de transitie moeten gaan dragen, namelijk:

1. een gecoördineerde ketenaanpak met Good Management Practice (zorgvuldige bedrijfsvoering, afgekort als GMP) die verduurzaming in de gehele voedselketen garandeert en die zowel door de keten zelf als door de overheid geborgd moet worden (weg van vrijblijvendheid, strakke handhaving) om free riders geen kans te geven;
2. een lokaal inpassingsbeleid met goede betrokkenheid van de burgers.

De transitie van de intensieve veehouderij door een vraaggestuurde benadering (vanuit de retail) en de wisselwerking tussen wat de keten nodig heeft, wat de overheid doet en wat de burger wil, is de kern van de aanpak. De commissie legt de verantwoordelijkheid voor de verduurzaming vooral bij de markt en keten, met de retail (inkooporganisaties, supermarkten, foodservices) als beslissende schakel. In dit verband moet ook worden vastgesteld dat de commissie een stevige opdracht neerlegt, niet bij één partij, maar bij alle partijen in de keten. Met het advies van de commissie van Doorn en het Verbond van Den Bosch wordt een totaal andere koers voorgesteld die perspectief moet geven aan de veehouderij en verwante sectoren. Het jaar 2011 ziet men als het keerpunt en de transitie naar een duurzame veehouderij moet in 2020 zijn afgerond. In dat kader heeft de commissie voor 2012 en de jaren erna een negental concrete maatregelen voorgesteld (zie onderstaand kader), die fors druk zetten op de agenda's van alle betrokkenen, inclusief de agenda van de provincie Noord-Brabant.

Integraal ketenkwaliteitssysteem	start: 1 januari 2012
Voedselkolom garandeert volksgezondheid	per: 1 januari 2012
Voedselkolom sluit kringlopen	start: 1 januari 2012
Voedselkolom garandeert dierenwelzijn	start: 1 januari 2012
Verbond van Den Bosch	per: 1 september 2011
Borging afspraken bant free riders uit	start: 1 januari 2012
Klokkenluidersregeling	per: 1 januari 2012
Borging op lokaal niveau	per: 1 januari 2014
Onafhankelijke regie 2012-2020	per: 1 januari 2012

Het binnen anderhalf jaar doen terugdringen van antibiotica, onafhankelijke regie op uitvoering van de aanpak, de invoering van GMP, de medewerking van de belangrijkste retailers, het uitbannen van free riders en de nadrukkelijke rol van burgers zijn de belangrijkste nieuwigheden in de aanpak van de commissie Van Doorn.

Wij beschouwen het advies als een uitstekende bouwsteen voor een bredere strategische uitvoeringsagenda voor landbouw en Agrofood. Voor de intensieve veehouderij is met het advies van de commissie Van Doorn “Al het vlees duurzaam” en het “Verbond van Den Bosch” een belangwekkende ontwikkeling in gang gezet voor de benodigde transitie. Wij zien het advies als een basis voor een bredere visie waarin naast varkens ook aandacht moet zijn voor andere diersoorten zoals runderen, geiten en pluimvee. Daar bovenop is het nodig om de slag van bulk- naar kwaliteitsproductie en waardecreatie te maken. Een dergelijke aanpak is ook voor de andere agrofoodsectoren nodig. Wij plaatsen wel kanttekeningen bij de oprichting van een publiek fonds bij dierziekten. Wij begrijpen de noodzaak. Wij zijn echter van mening dat een op te richten fonds ter afdekking van financiële risico's in de veehouderij niet met publiek geld gevuld zal en mag worden. Wij

zullen dit standpunt met de partijen rondom de regievoerder – die belast wordt met de coördinatie en aansturing van het advies van de commissie Van Doorn – bespreken. Wij begrijpen de wens om zekerheid te bieden aan veehouders maar dit dient financieel op een andere manier benaderd te worden. Wij pleiten er voor dat dit in de keten zelf wordt opgepakt want daar ligt de verantwoordelijkheid. De komst van het nieuwe GLB van de EU biedt nieuwe kansen. De richting van duurzaamheid die de EU met haar nieuwe beleid beoogt, past uitstekend in het nieuwe denken dat de commissie Van Doorn voorstelt en wat reeds mede vorm begint te krijgen in de “De transitie van het Brabantse stadteland - een nieuwe koers”..

De komende periode willen wij in samenspraak met PS en alle relevante partijen bepalen op welke wijze invulling gegeven kan worden aan dit proces. Deze notitie is hiervoor het vertrekpunt. In de volgende paragrafen zoomen we nader in op de specifieke maatregelen die worden voorgesteld in het advies, waarbij we ingaan op rol en de positie die de van de Provincie en andere partijen hierin kunnen nemen. Tevens wordt ingegaan op specifieke dossiers die door dit advies geraakt worden zoals de ontheffingen voor grote bouwblokken, de herziening van de landbouwonwikkelingsgebieden, de bouwstop geitenhouderij en de hausse in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen.

Het advies en de Agenda van Brabant en het Bestuursakkoord

In 2010 is de Agenda van Brabant vastgesteld. Het vestigings- en leefklimaat in Brabant wordt bepaald door een groot aantal standaardkwaliteiten die van hoog niveau zijn. Ze bestrijken het scala van people, planet en profit. De uitdaging is het bewaren van evenwicht tussen het belang van innovatie en economische expansie aan de ene kant en de kwaliteit en verscheidenheid van het woon- en leefmilieu in Brabant aan de andere kant. Het bestuursakkoord 'Tien voor Brabant' uit 2011 neemt de 'Agenda van Brabant' tot basis en richtsnoer. Het ruimtelijk spoor maar ook denklijnen vanuit “slim verbinden” en het bevorderen van innovatie en leefbaarheid platteland maken daar deel van uit. Het advies van de commissie Van Doorn beantwoordt hieraan. De keuze voor duurzaamheid, respect voor dier, burger en leefomgeving past binnen de filosofie van de Agenda van Brabant en het bestuursakkoord.

Standpunt andere partijen

Niet eerder hebben zoveel partijen zich bereid verklaard gezamenlijk mee te doen. In totaal hebben 21 partijen het Verbond van Den Bosch ondertekend, retailers, natuur- en landbouworganisaties, verwerkende industrie en bedrijven uit de agrofood. Er is door de commissie Van Doorn bewust een selecte groep van bedrijven benaderd; in potentie zijner veel meer partijen in de agrofood die mee willen doen.

Belangrijke dier- en milieuorganisaties hebben het akkoord niet ondertekend; voor hen gaan de toezeggingen niet ver genoeg. Niettemin hebben de Stichting Natuur en Milieu, Dierenbescherming Nederland en de Brabantse Milieufederatie in een brief van 12 september 2011 aan GS en PS te kennen gegeven dat zij graag bereid zijn bij te dragen aan de verdere uitwerking van het verbond. Zij willen zich sterk maken om samen met de partijen maatregelen te implementeren die leiden tot een in alle opzichten duurzame, gezonde, diervriendelijk, rendabel en maatschappelijk geaccepteerde veehouderij. Hun vertrouwen is onder meer gestoeld op de realiteit dat zij ook op andere plekken met alle partijen uit de agrofoodketen constructief samenwerken aan de verduurzaming van deze keten. Brabant gaat hierin nu voorop lopen en dat proces willen zij met veel enthousiasme ondersteunen.

Vanuit de Peelstreek hebben de gezamenlijke milieu- en bewonersgroepen De Peel in een brief aan PS en GS op 24 september 2011 het advies van Van Doorn becommentarieerd. Ze zijn verheugd dat de commissie zaken aan de orde stelt en benoemt, die zij zelf al jarenlang hebben aangekaart. Over de noodzaak om het pakket aan problemen aan te pakken, zijn zij het eens met de commissie; over de wijze waarop en welke maatregelen daarvoor nodig zijn helaas (nog) niet. Ze vinden in alle opzichten

dat er veel meer maatregelen en stappen mogelijk en noodzakelijk zijn die verder gaan dan de commissie voorstelt. Hun opmerkingen worden voorzien van voorbeelden. Het is een uitvoerige reactie die fundamenteel van aard is. Ze staan in beginsel positief tegenover “Al het vlees duurzaam in 2020” maar ze vinden dat er flink aan de randvoorwaarden moet worden gewerkt om die ambitie ook geloofwaardig te maken.

GS hebben op 10 oktober 2011 een brief ontvangen van SER-Noord-Brabant die het advies van Van Doorn beschouwt als stevig en gedurfd, met een wenkend perspectief op een duurzame en concurrerende sector in 2020. Voor de SER is het de enige weg om uit de negatieve spiraal te komen waarin de veehouderij in Brabant is beland. De SER onderstreept het belang van de regierol van de provincie bij het op korte termijn in het zadel helpen van een onafhankelijke regievoerder. Ze spreekt de hoop uit dat uiterlijk 1 januari 2012, helderheid is over de vraag wat deze aanpak betekent voor de provinciale kaders, ook in het bredere verband van de nieuwe agenda “De transitie van het Brabantse stadteland - een nieuwe koers”.

De SER adviseert de instelling van een onafhankelijke autoriteit die de voortgang en relevante ontwikkelingen gaat monitoren en die, met mandaat van politiek en bedrijfsleven, zorgt voor sturing en handhaving van het transitieproces naar een duurzame veehouderij.

Waterschap Aa en Maas heeft op 11 oktober 2010 een instemmende brief naar GS gestuurd. Het waterschap ziet met name voordelen bij de terugdringing van nutriënten in het oppervlaktewater en zij bieden hulp en ondersteuning aan om dit aspect voor de waterkwaliteit nader uit te werken. Ze maken zich zorgen over antibioticaresten en resistente bacteriën in relatie tot intensieve veehouderij en prijzen Van Doorn om ook dit aspect aan te pakken. Bij de vergunningverlening voor zuiveringsinstallaties is echter haast geboden met een helder toetsingskader voor deze stoffen in het water. Verder zien ze een mogelijke synergie tussen mestverwerking en rioolwaterzuiveringsinstallaties waarbij ze graag willen samenwerken met de provincie en de landbouw.

Steun vanuit maatschappelijk debat commissie Alders

Op 23 september jl. is het rapport Alders, gemaakt in opdracht van het ministerie van ELI, gepubliceerd met de uitkomsten van een nationale dialoog over megastallen. Alders geeft aan, in lijn met de commissie Van Doorn, dat business as usual geen optie meer is. De conclusie luidt dat verandering noodzakelijk en onvermijdelijk is. De toekomst ligt bij een veehouderij die keten- of overheidsgestuurd is, waarbij sprake is van een plus op de wettelijke basiseisen. Free riders moeten gestopt worden en de overheid moet handhavend gaan optreden. Er moet regie komen op een uitvoeringsagenda met vervolgstappen. De partijen erkennen het gemeenschappelijke vraagstuk en de integraliteit en complexiteit ervan. De grootste uitdaging is om er de gehele keten bij te betrekken.

Dit zijn allemaal conclusies die passen bij het advies van de commissie Van Doorn. De commissie Van Doorn gaat verder want in hun advies is sprake van een ketenaanpak waarbij de consument met de samenwerkende retailers, de grootste troeven zijn om verandering af te dwingen. In een brief aan de Tweede Kamer van 23 september jl. geeft staatssecretaris Bleker aan dat hij bij zijn nieuwe beleidslijn over de veehouderij, naast het rapport Alders, ook het advies van de commissie Van Doorn en het standpunt van GS en PS van Noord-Brabant hierover zal betrekken.

Steun vanuit beleidsvisie veehouderij

Op 23 november is de beleidsvisie rond de veehouderij aangeboden aan de Tweede Kamer. Op 1 december vindt bespreking plaats in een Algemeen Overleg (AO) met de vaste Kamercommissie van EL&I. Op dezelfde dag is er ook een AO over antibiotica en een AO over het mestbeleid. De uitkomsten van deze drie AO's zijn bepalend voor de verdere inzet van het Rijk.

In de beleidsvisie is nadrukkelijk aandacht gegeven aan het rapport van de commissie Van Doorn. De beleidsvisie spreekt sterke steun uit voor het Verbond van Den Bosch, maar maakt dit weinig concreet. In feite wordt de hele uitvoering overgelaten aan de keten en medeoverheden. De in het Verbond

gevraagde rugdekking door bijvoorbeeld handhaving van het ketensysteem te borgen en free riders geen kans te geven, laat het Rijk vooral aan de keten.

Verdergaande maatregelen als in Europees verband afgesproken op bijvoorbeeld het gebied van welzijn, wil het Rijk niet nemen. Het Rijk maakt geen keuze tussen blijvers en wijkers. Van de blijvers worden de voorlopers gesteund, de wijkers worden niet genoemd. Het Rijk geeft hier op beide laatstgenoemde punten geen gehoor aan de oproep vanuit de maatschappelijke dialoog van Alders. Het Rijk laat de verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke aspecten aan provincies en gemeenten. Wel vraagt het Rijk aan provincies en gemeenten om, tot het Gezondheidsraadadvies is verschenen (derde kwartaal 2013), niet mee te werken aan bestemmingsplanwijzigingen voor ontwikkeling van bedrijven groter dan 300 NGE en meer dan één bouwlaag (Kamermotie 28 286, nr 488). Het onderhavige Statenvoorstel geeft invulling aan het verzoek.

Het advies van de Gezondheidsraad over verdere mogelijk te treffen maatregelen naar aanleiding van het IRAS/NIVEL-onderzoek zal pas in het derde kwartaal van 2012 zal verschijnen. Hierdoor kan de lokale inpassing van veel initiatieven problematisch zijn.

Steun vanuit gezondheidinstituten over antibioticagebruik

In een brief aan de Tweede Kamer van 22 september 2011 reageert minister Schippers (VWS) op het door de toenmalige ministeries van LNV en VWS gevraagde advies van de Gezondheidsraad over het gebruik van antibiotica. De Gezondheidsraad is van mening dat het gebruik van diverse specifieke antibiotica gestopt moet worden. Ze zijn vooral verontrust door het ontstaan en de verspreiding van ESBL-bacteriën. Ook het Europese Voedselveiligheidsagentschap EFSA heeft in een wetenschappelijk advies van 2 augustus 2011 benadrukt dat het antibioticagebruik in de veehouderij sterk verminderd moet worden. Naar verwachting zal de EU dit advies gaan overnemen en vertalen in beleid naar de lidstaten. Het advies van de commissie Van Doorn komt dus op een goed moment en sluit geheel aan bij de ideeën die leven in de wereld van de volksgezondheid. Een belangrijk onderdeel van de brief van 22 september 2011 was de volledige en transparante registratie van het antibioticagebruik en de voorschrijfgegevens door de Stichting Diergeneesmiddelen autoriteit (SDa).

In een antibioticabrief van 24 oktober 2011 van de Minister van VWS en de staatssecretaris van EL&I wordt nader op rol en werkwijze van de SDa ingegaan. Beide brieven overziend kan worden gesteld dat flinke stappen in de goede richting worden gezet. De SDa is een onafhankelijke private stichting die op basis van samen met deskundigen opgestelde benchmarks nagaat of er sprake is van veelgebruik en/of veelvoorschrijverij. Veelgebruikers en veelvoorschrijver kunnen individueel worden aangesproken op basis van het kwaliteitssysteem van de sectoren. Deze gegevens komen ook ter beschikking van de nVWA. De nVWA krijgt meer geld voor deze taak waarbij extra gelet zal worden op bedrijven die niet bij het kwaliteitssysteem zijn aangesloten. In de brief wordt ook een reactie gegeven op de door de commissie Van Doorn bepleitte actiepunten inzake antibioticagebruik:

- preventief gebruik: er wordt aangegeven dat preventief gebruik niet is toegestaan;
- verbieden gebruik van voor de volksgezondheid essentiële antibiotica: Hiervoor is wijziging van Europese regelgeving nodig. Vooruitlopend op een dergelijke wijziging is, middels een gevoeligheidstoets, het gebruik van deze antibiotica aan zwaardere eisen gebonden;
- actief toezicht door de overheid op naleving van de regels en actie tegen veelvoorschrijvers en veelgebruikers: Dit wordt zoals in brief beschreven mede mogelijk gemaakt door dat de nVWA de beschikking krijgt over gegevens van veelgebruikers en veel voorschrijvers.

Ook op deze punten zijn stappen in de goede richting gezet conform het advies van de Gezondheidsraad en het advies van de commissie Van Doorn.

De recente antibioticabrieven aan de Tweede Kamer van 17 en 25 november (resp. brief nr's 242861 en 245727) geven een nadere uitwerking van de aanpak en bevestigen het bovenstaande beeld. De voorgestelde aanpak ziet er veelbelovend uit. De praktische uitvoering van de aanpak zal goed gemonitord moeten worden. In het actieplan van de Europese commissie van 15 november inzake toenemend gevaar van antimicrobiële resistentie (COM(2011) 748) komen vergelijkbare acties naar voren om het gebruik van antibiotica te beperken en te reguleren. Er echter is een belangrijk verschil.

In dit Europese actieplan heeft het verbieden van voor de volksgezondheid essentiële antibiotica geen speciale aandacht gekregen.

In een brief van de provincie aan het Rijk d.d. 16-11-2011 hebben wij gevraagd, als uitvloeisel van een maatregel uit het advies van Van Doorn, per 1-1-2012 een zwarte lijst met verboden antibiotica bekend te maken. Op deze brief is nog geen antwoord gekomen. In de gepresenteerde beleidsvisie van 23-11 is niet op deze materie ingegaan. Wij achten deze stap van groot belang om te komen tot een situatie waarbij sprake is van antibiotica-gezond vlees in het schap van de kruidenier.

Steun voor landelijke aanpak sluiten van nutriëntenkringlopen

Het ministerie van EL&I heeft in een brief aan de Tweede Kamer van 28 september 2011 zijn visie op het mestbeleid voor de komende jaren geschetst en daarbij is een relatie gelegd met het advies van de commissie Van Doorn en het rapport Alders over de schaalvergroting in de veehouderij. De aanpak van het ministerie sluit aan bij een van de negen maatregelen uit het advies van de cte Van Doorn dat de voedselkolom de kringlopen moet sluiten. Verplichte mestverwerking, mineralenarmer veevoer, inzet voor mest als kunstmest, verwaarding van mestproducten en innovaties om mineralen in te zetten buiten de landbouw zijn overeenkomende sporen om het nutriëntenoverschot richting 2020 tot nul te reduceren. Het ministerie geeft daarbij aan dat met een gesloten systeem van afzet en productie van mineralen de mestproductierechten – dat is een ander woord voor de omvang van de veestapel met varkens en pluimvee – in 2015 kan komen te vervallen zoals al eerder is aangekondigd.

Voor de provincie Brabant blijven er bij die nieuwe aanpak risico's bestaan. Het gaat niet alleen om het sluiten van de mineralenkringlopen maar ook om een forse vermindering van de uitstoot van stank, fijnstof, ziektekiemen en de aanwezigheid van stalcomplexen in kleinschalige landschappen. Deze zaken worden niet gestuurd met de mestaanpak. De cte Van Doorn wil met haar voorstel voor een zorgvuldige inpassing stappen zetten om alle vormen van overlast door de veehouderij weg te halen en zoekt daarbij lokale betrokkenheid bij de bevolking.

Op 3 oktober 2011 hebben 20 partijen waaronder het ministerie van EL&I, VION, VEWIN, Unie van Waterschappen, LTO, Slibverwerking Brabant en Wageningen UR een akkoord ondertekend om binnen twee jaar een duurzame markt te creëren voor hergebruik van fosfaatstromen. Fosfaat moet op een milieuverantwoorde wijze in de kringloop worden teruggebracht waarbij het gerecyclede fosfaat - zo lang er sprake is van een overschot op de Nederlandse markt - zoveel mogelijk zal worden geëxporteerd om elders een bijdrage te leveren aan bodemverbetering en voedselproductie. De partijen geven daarmee invulling aan de creatie van een grondstoffenrotonde. Deze alliantie sluit volledig aan bij het advies van de cte Van Doorn over concrete voorstellen voor het sluiten van kringlopen. Indien dit initiatief slaagt, wordt op dit punt een belangrijke stap gezet.

4. Uitwerking inzet provincie Noord-Brabant

In het advies zijn negen maatregelen genoemd. Kern is een nationale aanpak met een grote inbreng van alle verantwoordelijke partijen in de ketenorganisatie bij het produceren en verwaarden van dierlijke producten. Bij sommige maatregelen is de rol van de provincie zeer beperkt, bij enkele andere staat de provincie als eerste aan de lat.

Voordat wij per maatregel ingaan op de specifieke rol van de provincie, zien wij op hoofdlijnen onze rol als volgt:

- regierol in de voorbereiding en totstandkoming van de onafhankelijke regievoerder (stuurgroep o.i.d.) en daarna deelnemer in dit orgaan;
- in verband met de korte termijnplanning van deze maatregel en zolang de onafhankelijke regievoerder er nog niet is heeft de provincie de regierol in het voeren van overleg met het Rijk en de sector over antibioticagezond;
- stimulerende rol en ontwikkelingsgerichte ruimtelijke kaders scheppen voor lokaal inpassingsbeleid en burgerparticipatie organiseren;
- provinciale kaders scheppen in ons milieubeleid t.a.v. het sluiten van de kringlopen;
- provinciale handhaving en toezicht op orde en andere overheden aanspreken op hun verantwoordelijkheden;
- in aansluiting op de maatregelen uit het advies, zal innovatiebeleid gevoerd moeten worden om tot nieuwe verdienmodellen te komen. Dit wordt uitgewerkt in het Economisch Programma Brabant. Daarbij zal ook aandacht zijn voor innovaties om hier genoemde maatregelen sneller of goedkoper te realiseren, met name rond maatregelen 1, 2 en 3.

Hieronder wordt per maatregel aangegeven wat de rol van de provincie is en wordt voorgesteld welke inzet de provincie zelf kan plegen. Ook wordt gekeken welke rol/inzet andere partijen kunnen vervullen.

Maatregel 1. Integraal ketenkwaliteitssysteem.

De kern is Good Management Practice (zorgvuldige bedrijfsvoering) voor volksgezondheid, dierenwelzijn, milieu en leefomgeving.

Concreet gaat het om één basisketenkwaliteitssysteem geldend voor de gehele voedselkolom, van grond tot mond. Alle ketenspelers – van grondstoffenleverancier tot en met de retail – brengen hun operationeel handelen daarmee in lijn. Regie voor de uitvoering van deze maatregel ligt bij de keten zelf met een belangrijke rol voor de onafhankelijke regievoerder.

Een tweede aspect rondom het realiseren van GMP is toezicht op en handhaving van wet- en regelgeving bij een zorgvuldige, lokale inpassing met respect voor omgeving en milieu. Aanpak free riders speelt ook op dit niveau.

Rol provincie: De overheden zijn aan zet in hun rol in het serieus uitvoeren van toezicht en handhaving en het afdwingen van naleving wet- en regelgeving gaan afdwingen. De provincie verleent NB- en een beperkt aantal WM-vergunningen; ook daar zit rol bij toezicht en handhaving, verder aansturing via beleid RO, bestuurlijke inzet en Provinciaal Milieuplan. Daarnaast is de provincie betrokken bij de samenwerking rond handhaving in Noord-Brabant. De samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd in de zogeheten bestuursovereenkomst Milieuwethandhaving Noord-Brabant van 16 juni 1999. De provincie heeft een belangrijke regisseursrol en moet ervoor zorgen dat gemaakte afspraken ook daadwerkelijk worden nagekomen.

Voorstel inzet provincie:

1. het vigerende RO-beleid van 19 maart 2010 is vooralsnog afdoende. Beperkte verbetering en aanpassing van het RO-beleid ligt op termijn in de rede (gekoppeld aan lokaal inpassingsbeleid);
2. besluitvorming plegen over afronden discussies uit megastallendebat namelijk herziening LOG's, ontheffingen naar groter bouwblok en bouwstop geitenhouderij. Zie nadere

- toelichting paragraaf specifieke dossiers in hoofdstuk 5. Naast RO-beleid ook kijken naar gezondheidsrapporten en Provinciale Milieu Verordening;
3. bestuurlijk overleg met o.a. VION en ZLTO over stappenplan met tijdpad realiseren ketenkwaliteitssysteem;
 4. In het strategische uitvoeringsprogramma Agrofood uitwerken hoe de Provincie haar toezichts- en handhavingsrol aanscherpt en daarbij ook de relatie leggen met de RUD's.

Maatregel 2. Voedselkolom garandeert volksgezondheid.

Concreet gaat het om de veehouderij antibiotica gezond te maken door beëindiging van het preventieve gebruik en door het schrappen van bepaalde antibiotica per 1 januari 2012. Daarnaast gaat het om het beteugelen van zoönosen door een op te richten fonds in de veehouderij voor afdekking van financiële bedrijfsrisico's voor de veehouder en een sluitend beheerssysteem die wordt vastgelegd in het ketenkwaliteitssysteem. Regie voor de uitvoering van deze maatregel ligt in eerste instantie vooral bij de sector zelf en bij de overheid die in wet- en regelgeving paal en perk stelt aan het antibioticagebruik.

Rol provincie: geen directe rol provincie, wel hebben we een provinciaal belang en een bestuurlijk ondersteunende rol. Een sociale, gezonde en veilige omgeving vormt immers de basis voor een goed vestigings- en leefklimaat van Brabant. De provincie is hierbij niet de eerst verantwoordelijke, maar kan vanuit haar regionaal regisserende rol op dit terrein wel zaken signaleren en agenderen.

Volksgezondheid is geen kerntaak in het provinciale takenpakket. De provincie heeft geen rol bij de uitbraak van infectieziekten. Noch de Wrzo noch de andere wetten zoals de Wet publieke gezondheid (Wpg) leggen in dit verband een taak bij de provincie neer. Dit geldt voor zowel de commissaris van de Koningin als voor de afzonderlijke leden van GS. De provincie heeft ook geen enkele rol bij de toelating van middelen als antibiotica, dit ligt geheel bij het Rijk. De Wpg legt ook geen taken en verantwoordelijkheden neer bij de provincie.

Voorstel inzet provincie:

1. vooruitlopend op de komst van de onafhankelijke regievoerder nu al bestuurlijk overleg aangaan met het Rijk en de sector over de benodigde wet- en regelgeving cq. inzet van de sector voor antibioticagezond;
2. vooruitlopend op de komst van de onafhankelijke regievoerder bestuurlijk overleg aangaan met o.a. VION en dierenartsen over bedrijfsvoering en stappenplan met tijdpad realiseren uitbannen antibiotica;
3. ten aanzien van het op te richten fonds verwijst de Provincie naar de onafhankelijke regievoerder die hiervoor de eerste verkenning kan laten uitvoeren.

Maatregel 3. Voedselkolom sluit kringlopen.

Kern is het sluiten van grondstoffenkringlopen zodat het milieu niet meer wordt belast. Twee zaken raken het provinciaal handelen: terugwinnen fosfaat uit mest en mogelijke mestopwerkingslocaties. Het eerste kan mede opgepakt worden in het nieuwe Provinciale Milieuplan (is daar al in opgenomen) en het tweede kan geregeld worden via de structuurvisie en de Verordening Ruimte. Waarschijnlijk zijn geringe aanpassingen noodzakelijk in de Verordening. Grootschalige mestverwerking moet naar industrieterrein; gemeenten zitten hier niet op te wachten. Inmiddels is er een landelijk initiatief van de grond gekomen voor een grondstoffenrotonde waarbij de terugwinning van fosfaat een belangrijke plek krijgt. Voor de uitvoering en het sluitend maken van de kringlopen wordt naar de provincie gekeken als stimulator van het proces door het aanwijzen van mogelijke mestopwerkingslocaties. In algemene zin ligt bij het sluiten van kringlopen en het optimaal benutten van grondstoffen een grote innovatieopgave, bijv. in relatie tot de biobased economy.

Rol provincie: aanpak fosfaat via Provinciaal Milieuplan en regelen mestverwerkingslocaties via ruimtelijk beleid.

Voorstel inzet provincie:

1. maatregelen in Provinciaal Milieuplan voor verminderen uitspoeling fosfaat;
2. overleg organiseren met natuur-, milieu- en landbouworganisaties over verminderen fosfaatoverlast;
3. fosfaatproblematiek op de agenda zetten bij het overleg met de waterschappen;

4. in overleg met landbouworganisaties uitzoeken hoe groot fosfaat en nitraatoverschot is en bepalen hoeveel verwerkingsinstallaties nodig zijn. Daarbij tevens bekijken hoe innovatieve combinaties mogelijk zijn met biovergisting en verwerking reststromen;
5. in overleg met burgers en gemeenten bekijken waar nieuwe mestverwerkingsinstallaties gerealiseerd moeten en kunnen worden;
6. zonodig structuurvisie en Verordening ruimte aanpassen om eventuele belemmeringen voor vestiging voor mestverwerkingsinstallaties op te heffen.

Maatregel 4. Voedselkolom garandeert dierenwelzijn.

Met deze maatregel wordt het dier en het natuurlijke gedrag centraal gesteld bij Good Management Practice waarbij een dierzorgplan een randvoorwaarde is bij de bedrijfsvoering. Regierol ligt bij de veehouder en naleving hierop door het ketenkwaliteitssysteem.

Voorstel inzet provincie:

1. steunen en stimuleren van onderzoek naar dierzorgplannen en GMP;
2. Brabantse onderwijs- en kennisinstituten doen interesseren voor ontwikkelen GMP

Maatregel 5. Verbond van Den Bosch: de retail als koploper.

Concreet gaat het erom dat de meewerkende retail per 1 januari 2013 alleen nog maar antibioticagezond vlees zal verkopen en dat ze op eigen initiatief het duurzaamheidsniveau kan verhogen.

Rol provincie: geen formele rol, maar een ondersteunende door het initiatief te steunen en door onze verantwoordelijkheid te nemen op de maatregelen die om onze actief overheidshandelen vragen.

Voorstel inzet provincie: geen maatregelen.

Maatregel 6. Borging afspraken bant free riders.

Bij het advies gaat het om het toezien op en handhaven van wet- en regelgeving bij de niet vrijblijvende stap naar antibioticagezond vlees. Tevens om het publiekelijk vastleggen van bovenwettelijke afspraken en toezicht op bedrijven die daar niet aan mee doen.

De essentie van deze maatregel is om als gezamenlijke overheden streng te gaan handhaven, te beginnen met de vigerende wet- en regelgeving (en op termijn waar mogelijk, wenselijk dan wel noodzakelijk) ook bovenwettelijk. Voor de bovenwettelijke afspraken is voor de provinciale en gemeentelijke overheid is geen rol weggelegd, want deze afspraken kunnen niet in een WM-vergunning opgenomen worden. Het Rijk is wel aan zet om nieuwe wettelijke eisen op te leggen (die dan bijvoorbeeld in de WM-vergunning komen). Dan is er wel een rol weggelegd voor de provincie en gemeenten in het kader van handhaving.

Rol provincie: regierol om samen met de andere overheden streng te gaan handhaven op de vigerende wet- en regelgeving.

Voorstel inzet provincie:

1. Overleg en afspraken maken met gemeenten en andere handhavende instanties over toepassing en naleving regels.

Maatregel 7. Klokkenluidersregeling.

Elke overheid wordt verzocht een klokkenluidersloket te faciliteren waar klokkenluiders hun klacht kwijt kunnen. De regierol voor de komst van deze regeling is niet helemaal duidelijk, wellicht is de onafhankelijke regievoerder de juiste regisseur voor dit loket.

Rol provincie: provincie heeft eigen rol naar interne ambtelijke organisatie.

Voorstel inzet provincie:

1. de provincie onderschrijft het nut van een klokkenluidersregeling en wil in overleg met de regievoerder bezien of in samenspraak met de andere overheden er een gezamenlijk loket kan komen.

Maatregel 8. Borging op lokaal niveau.

De provincie wordt gevraagd om al vóór 2014 met visitaties naar gemeenten te komen om met brede steun te onderzoeken hoe de gemeenten zich bezighouden met de inpassing van de zorgvuldige veehouderij in het landelijke gebied. Het zijn niet-vrijblijvende visitaties waarin de gemeente zich verantwoordt over haar gevoerde beleid: eens in de vier jaar. De provincie regelt niet alleen een visitatie maar ziet ook toe op de uitvoering (o.a. inbreng van de burgers). Het kan leiden tot beleids- en uitvoeringsaanpassingen bij de provincie en de gemeenten. De regierol wordt dus nadrukkelijk bij de provincie gelegd.

Rol provincie: provincie heeft geen formele positie op dit punt, maar er is een relatie met ons ruimtelijk beleid. De provincie is het bevoegde gezag als het gaat om de inrichting van de provincie. De visie van de provincie op de ruimtelijke ordening is te vinden in de structuurvisie waarin ruimtelijke belangen en doel zijn opgenomen. Deze zijn maatgevend voor planvorming en planuitvoering. In de Verordening ruimte staan regels waarmee een gemeente rekening moet houden bij het ontwikkelen van bestemmingsplannen. Door deze regels weten de gemeenten al in een vroeg stadium waar ze aan toe zijn. De gemeente is verplicht zich te houden aan de Verordening ruimte.

Voorstel inzet provincie:

1. in overleg met VBG en stuurgroep Dynamisch Platteland een werkmodel opstellen voor visitaties ;
2. actieplan opstellen over criteria visitaties en procesplan opstellen voor uitvoering visitaties waarbij de feitelijke uitvoering door onafhankelijke derden de voorkeur geniet;
3. betrokkenheid burgers bij visitaties organiseren;
4. pilot doen voor eerste visitaties in een deelgebied, bijv. de Peelhorst.

Maatregel 9. Onafhankelijke regie.

Er moet een (politiek) onafhankelijke regievoerder komen die tot 2020 het proces actief begeleidt, stuurt en aanjaagt. Deze regievoerder zal per 1 januari 2012 moeten functioneren en de voorbereidingen hiervoor zullen met spoed opgepakt moeten worden. De provincie is gevraagd de start te faciliteren. De provincie zal als verbondspartner ook de rol van participant krijgen binnen de regievoerder.

Rol provincie: de provincie is initiatiefnemer bij de oprichting van een onafhankelijke regievoerder. Daarna is de provincie bereid deel te nemen op basis van gelijkwaardigheid in een stuurgroep met in ieder geval de andere Verbondspartners die de onafhankelijke regievoerder advies geeft bij haar werkzaamheden. De provincie wil geen sturende rol.

Voorstel inzet provincie:

1. voorbereiding totstandkoming van de onafhankelijke regievoerder. Van belang is dat er op korte termijn duidelijkheid en overeenstemming komt tussen Verbondspartners over profiel en leden van het de regievoerder en haar taken. De voorbereidingen voor de totstandkoming van de onafhankelijke regievoerder lopen momenteel;
2. tot 1 januari 2012 neemt de provincie Noord-Brabant de lead in het proces en communiceert daarover actief met de Verbondspartners. Hierbij worden leden van de adviescommissie Van Doorn betrokken;
3. provincie maakt voorzet voor personele inbreng, organisatie, financiën en rol en taken regiegroep voor periode 1 oktober 2011 tot 1 januari 2013. Provincie is bereid ambtelijke ondersteuning te bieden. Naar schatting is maximaal € 200.000,- nodig om een goede start te maken. Deze claim is neergelegd in de Najaarsbrief.

nr	Maatregel advies van Van Doorn	Inzet provincie	Termijn actie	Rol provincie
1	Integraal ketenkwaliteitssysteem	1. beperkte verbetering lokaal inpassingsbeleid voor RO, milieu, natuur en gezondheid; 2. afronden megastallendebat: LOG's, ontheffingen, bouwstop geitenhouderij; 3. bestuurlijk overleg met VION en ZLTO; 4. aanscherpen handhavingsrol.	M M M M	B B O B
2	Voedselkolom garandeert volksgezondheid	1. bestuurlijk overleg Rijk en de sector over antibiotica; 2. bestuurlijk overleg aangaan met VION en dierenartsen over bedrijfsvoering en stappenplan met tijdspad realiseren uitbannen antibiotica; 3. discussie over publiek fonds.	K K M	I I I
3	Voedselkolom sluit kringlopen.	1. maatregelen in Provinciaal Milieuplan voor verminderen uitspoeling fosfaat; 2. overleg met natuur-, milieu- en landbouworganisaties over fosfaat; 3. fosfaat bij het overleg met de waterschappen; 4. overleg landbouworganisaties over omvang mineralenoverschot voor verwerkingsinstallaties; 5. overleg burgers en gemeenten locaties mestverwerking; 6. aanpassen structuurvisie mestverwerkingsinstallaties.	L M M L L	B I B I B
4	Voedselkolom dierenwelzijn	1. stimuleren van onderzoek naar dierzorgplannen en GMP. 2. Brabants onderwijs interesseren voor ontwikkelen GMP	M M	O I
5	Retail als koploper	Geen formele rol, ondersteunende inzet via de andere maatregelen.	L	G
6	Borging afspraken bant free riders	1. afspraken met gemeenten en handhavende instanties over naleving regels.	M	I
7	Klokkenluider	Vooralsnog geen inzet, regierol bij regievoerder	M	G
8	Borging op lokaal niveau	1. met VBG en stuurgroep Dynamisch Platteland werkmodel opstellen voor visitaties; 2. actieplan criteria visitaties en procesplan opstellen; 3. betrokkenheid burgers bij visitaties organiseren; 4. pilot doen voor eerste visitaties in een deelgebied, bijv. de Peelhorst.	L L L L	I O I B
9	Onafhankelijke regie	1. voorbereiding totstandkoming van de onafhankelijk regievoerder; 2. Tot 1 januari 2012 lead provincie Noord-Brabant; 3. provincie maakt voorzet voor organisatie regievoerder Provincie reserveert € 200.000.	K K K	I I B

Termijn actie: K = enkele weken, M = enkele maanden; L = na half jaar

Rol provincie: B = bevoegd gezag, bepalend; O = ondersteunend; I = initiatief, G = geen

Rol landelijke overheid

Rol landelijke overheid

De rol van het Rijk (EL&I, I&M en VWS) bij de uitvoering van het advies is wezenlijk, het vereist een nationale aanpak. Niet alleen bepaalt het Rijk de kaders voor bijvoorbeeld de toelating voor het antibioticabeleid en kan generieke regels opleggen voor bijvoorbeeld toegestane emissies of dierwelzijnseisen, maar heeft het Rijk ook de instrumenten om nationaal ruimtelijke besluiten te nemen ten uitvoer te doen brengen. De beleidsvisie van EL&I is op 23 november aangeboden aan de Tweede Kamer. Op 24 november heeft minister Schippers van VWS een uitgebreide brief aan de Tweede Kamer gestuurd rond antibiotica in de veehouderij. (Inhoud beleidsvisie en brief zijn nader toegelicht in hoofdstuk 3).

Uit de beleidsvisie blijkt dat het Rijk de huidige rolverdeling voor de ruimtelijke sturing, waarbij provincies en gemeenten verantwoordelijk zijn, in stand laat. Wel spreekt de beleidsvisie over de mogelijkheid om als Rijk een bovengrens wettelijk vast te leggen op andere gronden dan ruimtelijke. Dit mogelijk ingrijpen kan een belemmering zijn in de verdere uitvoering.

De verdere inzet van het Rijk ten gunste van de uitvoering van het Verbond van Den Bosch is weinig concreet. De keten zal het in de ogen van het Rijk moeten gaan doen. Steun in benodigde regelgeving en rugdekking voor de voorlopers is op dit moment niet te verwachten.

Een aandachtspunt is de onduidelijkheid over de rol van het Rijk versus de provincie als het gaat om de verduurzaming van de landbouw. Enerzijds decentraliseert het Rijk zaken naar de provincie, anderzijds wil het Rijk zelf sturing gaan geven aan duurzaamheid. Uit de beleidsvisie kan gelezen worden dat de verantwoordelijkheid voor de verduurzaming vooral bij de ketenpartners ligt, het Rijk zal faciliteren. De provincie kan hierbij, als één van de Verbondspartners haar eigen rol ten aanzien van de verduurzaming invullen.

Rol gemeenten

De Brabantse gemeenten dienen geconsulteerd en geïnformeerd te worden over hun rol en verantwoordelijkheden bij de uitvoering van het Advies Commissie Van Doorn. Besprekpunten: uitwerking lokaal inpassingsbeleid, visitaties door provincies, naleving van de WABO, betrokkenheid van burgers en handhaving en toezicht. Volgordelijke gremia: VBG, Stuurgroep Dynamisch Platteland, negen gebiedscommissies, MOLO Veehouderij en Milieu, RMB en SRE. Bij alle eerstvolgende overleggen, alle nog te voorzien in 2011, op de agenda zetten. Met de VBG moet een apart overleg afgesproken worden. De CdK kan in al zijn reguliere overleggen met gemeenten dit onderwerp aankaarten.

Rol Handhavingspartners.

Naast de gemeenten dienen de andere handhavingspartners zoals de politie en het Openbaar Ministerie, de waterschappen en de nieuwe Voedsel en Warenautoriteit (nVWA) betrokken te worden bij de opzet van de verdere naleving van wetgeving en handhaving en toezicht. Dit dient te gebeuren in het kader van de Handhavingssamenwerking via het Bestuurlijk Provinciaal Handhavingsoverleg en in nauwe samenwerking met de Servicepunten Handhaving (Seph). Bij de provincie zit een deel van de handhaving. In bijlage 2 is er overzicht gegeven van de handhavingsaanpak bij de veehouderij.

Rol landbouwsector

Ook is op korte termijn is een overleg met de landbouwsector vereist. Met hen zal gesproken moeten worden omdat per 1 januari 2012 al ingrijpende wijzigingen worden gevraagd van de sector. Majeur punt is toepassing antibiotica (verbod op preventief gebruik per 1 januari 2012), consequenties bedrijfsvoering en handhaving en toezicht.

Rol retail en foodbedrijven

De retail en de foodbedrijven zijn een nieuwe loot aan de stam. Zij hebben het contact met de consument en zij hebben de vraag richting de primaire sector gebracht dat de consument een kwalitatieve verbetering wil, dat de consument duurzaamheid als criterium aan het gebruiken is bij de aankopen van voedsel en dat de consument tevens het landschap in zijn omgeving kritisch beoordeeld. De retail en food willen alleen nog maar leveranciers die leveren volgens hun voorwaarden. In die zin is "Al het vlees duurzaam" een nieuw keurmerk want de retail krijgt problemen als er plotseling

antibiotica in vlees zit. Juist de eigen ketencontrole en het eigen toezicht zullen bepalen welke spelers op de markt blijven. In 2012 en 2013 zullen er steeds meer vleesproducten op de markt komen die voldoen aan het keurmerk. De retail en foodsector zullen druk zetten op hun leveranciers om te voldoen aan de nieuwe regels.

Rol natuur- en milieuorganisaties

De natuurorganisaties zijn kritisch maar zijn wel aangehaakt bij het verbond dat de commissie Van Doorn heeft opgesteld. Milieu- en dierenbeschermingsorganisaties hebben het Verbond niet ondertekend maar zij staan positief kritisch in het advies van de cte Van Doorn en willen meedoen bij uitwerking en invulling. Zij hebben vaak ook contacten met burgers op lokaal niveau en zijn daarom belangrijk bij het betrekken en mobiliseren van burgerparticipatie.

Rol burgers

Het advies van de cVD geeft aan dat burgers eerder, beter en serieuzer betrokken moeten worden bij veranderingen in de veehouderij in hun omgeving. Vooral bij gemeenten liggen aanknopingspunten. Zij zijn als eerste aan zet om in overleg met veehouders, omwonenden en stakeholders aan tafel te gaan voor draagvlak en informatieoverdracht bij projecten die de veehouderij en de agrofood betreffen. Het voorstel is om in de Peelhorst een proef te starten met lokale inpassing. Een provinciale aanpak wordt sterk betwijfeld. De vrees bestaat dat die discussie wordt gegijzeld door belangengroeperingen terwijl de burger het een ver-van-zijn-bed-show vindt. Er moet serieus werk gemaakt worden bij het betrekken van de directe omwonenden bij planvorming en uitvoering. Dit kritische geluid is ook geuit tijdens de maatschappelijke dialoog van Alders. Voor Brabant willen wij daarom insteken op lokale participatie via lokale inpassingen bij succes dit Brabantbreed uitrollen.

5. Invloed advies Van Doorn op specifieke dossiers

Er zijn op dit moment vier specifieke, lopende dossiers die geraakt worden door het advies van de cie Van Doorn.

In oktober 2010 hebben GS besloten de herziening van de Landbouwontwikkelingsgebieden, zoals afgesproken bij het debat op 19 maart 2010, voorlopig stop te zetten tot het advies van de commissie Van Doorn bekend was. De herziening van de LOG's zou juist gebruik moeten kunnen maken van het advies en dat kan pas na publicatie van het advies en politiek overleg erover. De provincie is bezig een lijst van circa 63 aanvragen af te handelen van IV-bedrijven die een beroep doen op een provinciale ontheffing voor een bouwblok groter dan 1,5 ha. Dit is conform de afspraken en toezeggingen door de provincie bij het megastallendebat op 19 maart 2010. Het derde dossier betreft de bouwstop geitenhouderij die in december 2009 is ingesteld toen de emoties rondom de Q-koorts hoog opliepen. Tenslotte gaat het vierde dossier over de te verwachten hausse in locaties en bedrijfsgebouwen die gaan vrijkomen als resultante van meerdere ontwikkelingen in de landbouw in brede zin.

Het advies van de cie Van Doorn heeft zich overigens niet uitgesproken over het RO-beleid voor de IV dat de provincie op 19 maart 2010 heeft vastgesteld. De conclusie van de provincie is dat het vigerende beleid vooralsnog voldoet. Zaken als het vasthouden aan extensiveringsgebieden en een verbod op nieuwvestiging staan wat ons betreft bijvoorbeeld niet ter discussie. Het advies is wel aanleiding om nog eens goed naar een paar zaken te kijken. Bij de herziening van de LOG's worden een tweetal scenario's gepresenteerd met een aantal varianten daarbij. De provincie zal een keus moeten maken met welke scenario zij in ieder geval voor de korte termijn en mogelijk voor de lange termijn wil gaan werken.

1. Herziening landbouwontwikkelingsgebieden en doorgroei bedrijven

Consequenties advies commissie Van Doorn

Uit het advies blijkt dat een bedrijf met omvang van 1,5 ha voldoende is om een goede boterham te verdienen voor een ondernemer die zich richt op een duurzame bedrijfsvoering. Echter, stelt Van Doorn, grootte, vorm en ligging van een bouwblok zijn niet bepalend voor een duurzame bedrijfsvoering. Het gaat om Good Management Practice (GMP) en een zorgvuldige inpassing, in overleg met omwonenden. Enerzijds betekent dit dat er geen redenen zijn om bedrijven te belemmeren groter te willen worden dan 1,5 ha. Anderzijds houdt het ook in dat er geen economische noodzaak is om een groter bouwblok dan 1,5 ha te willen gebruiken.

Het advies van Van Doorn is daarom op meer manieren te gebruiken. Met de bandbreedte van het advies kan gekeken worden naar de huidige situatie waarbij sprake is van een herziening van de landbouwontwikkelingsgebieden die een doorgroei van bedrijven groter dan 1,5 ha mogelijk maakt. Van Doorn laat tevens zien dat een pas op de plaats mogelijk is om eerst het GMP, lokaal inpassingsbeleid, burgerparticipatie en borging kaders door te voeren en daarna na te denken over groei van bedrijven boven de 1,5 ha.

Situatie nu

Op dit moment bezien GS of de doorgroei van IV-bedrijven boven de 1,5 hectare naar 2,5 hectare in de landbouwontwikkelingsgebieden (LOG's) past binnen de gestelde voorwaarden in de Verordening ruimte. Daarvoor geven GS een ontheffing af en informeren PS hierover. Dit is binnenkort wettelijk niet meer toegestaan; de provincie mag geen ontheffingenbeleid meer voeren in de Verordening ruimte. De gemeente is nu bevoegd gezag om te beslissen of zij een ontheffing bij GS aanvragen en of er na ontheffing ook daadwerkelijk uitbreiding van het bedrijf plaatsvindt.

Mogelijke scenario's

Er doen zich twee scenario's voor:

1. Een bouwblok in LOG's van maximaal 1,5 ha. Argument: 1,5 ha is voldoende voor een duurzaam, volwaardig bedrijf, mits goed ingepast en met draagvlak in de omgeving. Dat leidt tot de vraag of LOG's nog nodig zijn aangezien het LOG-beleid dan vrijwel overeenkomt met dat van verwevingsgebieden. De enige meerwaarde die een LOG dan nog biedt is dat IV-bedrijven beter beschermd zijn tegen andere functies in de omgeving. De gemeente is bevoegd gezag, kaders komen van PS. Er zijn bij dit scenario twee varianten mogelijk:
 - a. structureel afgrenzen op 1,5 ha bouwblokomvang;
 - b. het voorlopig afgrenzen op 1,5 ha en later te bezien, op basis van juridisch houdbare criteria voor dierenwelzijn en publieke gezondheid, of een doorgroei boven de 1,5 ha mogelijk is
2. Uitgangspunt is een groei van een bouwblok van meer dan 1,5 hectare. Een groter bouwblok is toegestaan als aan bijzondere voorwaarden is voldaan. Het gaat hierbij om het objectiveren van de criteria voor een aantoonbare verduurzaming waaronder GMP. Dat geldt ook voor een objectivering voor een zorgvuldige inpassing voor landschap, ammoniak, geur, fijnstof en gezondheid. Tenslotte moet de burgerparticipatie een volwaardige plek krijgen in zowel de planontwikkeling als bij de afweging. Dit scenario biedt ook ontwikkelingsruimte voor bouwblokken van 3, 4, 5 of 10 ha.

Hierbij zijn drie uitvoeringsvarianten mogelijk.

- a. groei boven 1,5 hectare op door de provincie aangewezen locaties. Dit is van toepassing binnen de LOG's maar zou ook van toepassing kunnen zijn op de verwevingsgebieden. Bij dit scenario worden alleen locaties aangewezen die na afweging op provinciaal niveau voldoen aan de hierboven aangegeven criteria voor doorgroei. Met deze keuze treedt je als provincie in de verantwoordelijkheid van de gemeente om een afweging te doen op lokaal niveau. Dat is zeer ongebruikelijk. In de tweede plaats past dit ook niet binnen de verantwoordelijkheidsverdeling zoals die door de wetgever is beoogd bij de Wro.
- b. groei boven 1,5 hectare in door de provincie aangewezen LOG's. Binnen de aangewezen gebieden blijft de gemeente het bevoegd gezag op basis van kaders die door PS zijn opgesteld. Binnen de kaders kan gekozen worden voor een maximum omvang, bijvoorbeeld 2,5 hectare, of zonder maximumomvang waardoor blokken van 3, 4, 5 of 10 ha mogelijk zijn. Bij deze optie is er aanleiding om de huidige LOG's te herzien, zoals toegezegd op 19 maart 2010.
- c. groei boven 1,5 ha is mogelijk mits aan criteria voor GMP en zorgvuldige inpassing wordt voldaan. Dit scenario sluit aan bij het advies van Van Doorn. Het is van toepassing op het hele platteland (LOG en verweving) met uitzondering van extensiveringsgebieden. Bij dit scenario bepalen PS de kaders. De gemeente is het bevoegd gezag op basis van de PS-kaders. PS kan aangeven of er wordt gekozen voor een maximum omvang, bijvoorbeeld 2,5 hectare, of zonder maximumomvang waardoor blokken van 3, 4, 5 of 10 ha mogelijk zijn. Dat leidt tot de vraag of LOG's nog nodig zijn aangezien het LOG-beleid dan vrijwel overeenkomt met dat van verwevingsgebieden. De enige meerwaarde die een LOG dan nog biedt is dat IV-bedrijven beter beschermt tegen andere functies.

Wij kiezen er voor om de bouwblokken te begrenzen op maximaal 1,5 ha. Op het moment dat er juridisch houdbare criteria zijn ontwikkeld voor dierenwelzijn en publieke gezondheid, kan overwogen worden een doorgroei boven de 1,5 ha toe te staan.

Op dit moment is een doorgroei naar 2,5 ha in een LOG alleen mogelijk via een ontheffing. Het stopzetten van die doorgroeimogelijkheid leidt niet tot planschade. Van planschade kan alleen maar sprake zijn als planologisch ingegrepen wordt in een bestaand recht. In het geval een ontheffings-, vrijstellings-, of wijzigingsbevoegdheid komt te vervallen – zoals hier wordt bedoeld met ons voorstel – kan niet gesproken worden van ingrijpen in een bestaand recht. Men kan immers geen recht ontnemen aan een van de genoemde bevoegdheden omdat daar altijd een bestuurlijke afweging aan ten grondslag ligt. Een en ander is vaste jurisprudentie van de Raad van State.

Dit besluit leidt tevens tot aanpassing van de door ons op 20 september 2011 vastgestelde ontwerpwijzigingsregeling Verordening ruimte. Deze aanpassing betreft het laten vervallen van de mogelijkheid om naar 2,5 hectare uit te breiden en in de toelichting duidelijk te melden dat wij, vanaf het moment van tervisielegging, geen gebruik meer zullen maken van onze bevoegdheid om ontheffing te verlenen. Het nemen van een voorbereidingsbesluit is niet nodig omdat er nu geen rechtstreekse mogelijkheid voor de uitbreiding bestaat.

Uiteraard moeten alle aanvragen die voor de tervisielegging zijn ingekomen, worden afgedaan zonder dat rekening gehouden kan worden met de beleidsaanpassing.

Opmerkingen bij de twee scenario's

Bij het megastallendebat van 19 maart 2010 hebben de meerderheid van de Staten de nadrukkelijke voorkeur de bevoegdheid voor doorgroei naar 2,5 ha bij de provincie te leggen, met name bij PS. Tevens werd de maximum bouwmaat in een LOG op 2,5 ha gelegd. De doorgroei boven 1,5 ha in verwevingsgebieden is op slot gezet. Voorheen was doorgroei naar 2,5 ha op duurzame locaties mogelijk. Er is ook besloten een slot op de muur te zetten in extensiveringsgebieden. Dit eraf halen op basis van Van Doorn is zeer gevoelig. Grote veranderingen aanbrengen in het vigerende beleid zoals hierboven genoemd, zal de discussie weer doen toespitsen op zaken als bouwblok grootte en omvang veestapel terwijl de koers moet zijn naar duurzaamheid en toegevoegde waarde. In de twee scenario's zullen PS de kaders moeten opstellen voor de Verordening ruimte en moet burgerparticipatie (op lokaal niveau) georganiseerd worden. Dit borgt de inbreng en toezicht door PS.

2. Tijdelijke ontheffingsregeling

Naar aanleiding van het besluit van PS op 19 maart 2010 hebben de Staten besloten een overgangsregeling op te nemen in de Verordening ruimte, voor de op dat moment lopende trajecten voor verplaatsers en uitbreiders in de IV-sector. Deze overgangsregeling heeft gestalte gekregen met een tijdelijke ontheffingsregeling voor het verbod op nieuwvestiging en of uitbreidingen boven de bouwblokomvang van 1,5 hectare. Deze ontheffingen zijn en worden afgehandeld volgens de criteria van de overgangsregeling. De aanvragen om ontheffing moeten zijn ingediend op grond van de toenmalige vigerende regelgeving. Bovendien is de tijdelijke ontheffing juist opgenomen om recht te doen aan een betrouwbare overheid bij trajecten die voor 20 maart 2010 in gang waren gezet. Het spreekt voor zich dat dat dan ook geldt voor het beleid van 20 maart. Het advies van de commissie Van Doorn is na dit overgangsbeleid opgesteld en heeft in principe geen invloed op de tijdelijke ontheffingen.

Echter, de c/a Van Doorn stelt dat een ondernemer met een duurzaam bedrijf aan 1,5 ha voldoende ruimte heeft om een goede boterham te verdienen. Aan het weigeren van een ontheffing zitten echter juridische gevolgen; in sommige gevallen ligt planschade in de rede.

3. Bouwstop geitenhouderijen

Op 11 december 2009 is door de provincie een bouwstop geitenhouderijen ingesteld vanwege de voortgang in vergunningsaanvragen voor uitbreidingen van geitenhouderijen terwijl de discussie over de achtergronden van de Q-koorts nog volop woedde. Anno oktober 2011 is de epidemie vrijwel voorbij, alle geiten zijn gevaccineerd en nu kan bekeken worden wat de kaders moeten zijn. De bouwstop zoals in de Verordening ruimte opgenomen loopt met ingang van 1 juni 2012 automatisch af.

Het gaat om kaders voor de geitenhouderij: waar kan ze groeien, blijven en waar kan ze zich vestigen. Een tweede zaak betreft de bedrijfssituatie met open stallen waarbij emissies van ammoniak, geur, fijnstof en bacteriën niet afgevangen worden. Een derde punt betreft veiligheid voor omwonenden; het volksgezondheidsvraagstuk.

Het ministerie van EL&I heeft in september 2011 aangekondigd de landelijke bouwstop op te willen heffen. Dit besluit zet extra druk op de provincie Noord-Brabant om ook haar bouwstop in te trekken. N.B.: de landelijke bouwstop is geen RO-bouwstop zoals de provincie Noord-Brabant die heeft ingesteld maar een maatregel om geen extra geiten bij te mogen plaatsen op een locatie. Het landelijke voorstel was per 28 oktober 2011 nog niet geëffectueerd, maar op 26 oktober 2011 werd daarvoor benodigde publicatie van de wijziging van de "Regeling tijdelijke maatregelen dierziekten" in de Staatcourant aangekondigd. De regeling treedt zo spoedig mogelijk na publicatie in werking.

De opheffing van de landelijke bouwstop heeft geleid tot protesten van VNG, GGD-NL, patiëntenverenigingen Q-koorts, Brabants Zoönosecentrum en verontruste burgers. De VNG en GGD-NL willen het uitbreidingsverbod in stand houden zolang er geen criteria zijn vastgesteld voor de afstand tussen veehouderij en woningen.

Er komt begin 2012 een belangrijk advies van de Gezondheidsraad dat onder andere ingaat op deze vragen. Op 20 oktober 2011 heeft de GGD-NL een advies gepubliceerd met een voorstel voor een minimumafstand van 250m voor nieuwe ontwikkelingen tussen stallen en woningen. De GGD ziet de IV, waaronder de geitenhouderij, als een industriële bedrijfstak. Tot op heden hebben onderzoeksinstituten geen onderbouwing kunnen formuleren voor een afstandsmaat tussen stallen en woningen. De GGD stelt dat een harde wetenschappelijke onderbouwing niet te verwachten is voor een afstandsnorm in relatie tot volksgezondheidsrisico's. De GGD-NL stelt zich echter op het standpunt dat het voorzorgsprincipe, gezien de ervaringen uit het verleden, geïntroduceerd en gehanteerd moet gaan worden.

Noord-Brabant heeft rondom woonkernen extensiveringsgebieden liggen van gemiddeld 250 meter waar geen IV meer is toegestaan (een reconstructiebesluit uit 2005) en in 2010 is besloten de geitenhouderij onder de IV te scharen.

Het advies van de commissie Van Doorn pleit voor een zorgvuldige veehouderij met draagvlak die goed is ingepast in de omgeving. Op al deze drie argumenten heeft de provincie nu nog geen goed antwoord om een nieuw beleid voor de geitenhouderij neer te zetten. Deze zaak ligt in Noord-Brabant maatschappelijk zeer gevoelig. Het advies van de Gezondheidsraad is daarom hard nodig om meer zicht te bieden op de problematiek. Uit oogpunt van voorzorg is dat wenselijk en ook wordt dan duidelijk of aanpassingen in RO- en milieubeleid gewenst zijn. Het vervolg op de bouwstop zal door PS genomen dienen te worden voor 1 juni 2012.

4. Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen (VAB's).

De komende jaren zal een fors deel van de veehouders stoppen met het houden van dieren. De reden zijn lage en wisselende prijzen, strenge eisen financiering, kredietcrisis, te weinig eigen vermogen, bestaande plek voldoet niet voor veehouderij, wettelijke milieueisen en gebrek aan opvolging. Volgens het LEI zullen binnen enkele jaren 30-50% van de intensieve veehouderijbedrijven stoppen. Het advies van de cie Van Doorn zal ertoe leiden dat er nog meer bedrijven zullen gaan stoppen. N.B: naast stoppende veehouders zijn er ook andere agrariërs die hun activiteiten zullen staken. Meedoen aan Van Doorn biedt zicht op betere prijzen maar een fors deel van de veehouders zal toch de pijp aan Maarten geven. In Noord-Brabant zijn ca 11.000 bedrijven met vee waarvan 2.700 gespecialiseerd zijn in intensieve veehouderij (varkens, pluimvee) , 4.200 gespecialiseerd zijn in extensieve veehouderij (melkvee, paarden of schapen) en er zijn 3.900 gemengde bedrijven. In tabel 2 is aangegeven hoe de veehouderij er uit zou zien in 2020 indien alle veebedrijven qua omvang ingericht zijn conform het advies Van Doorn. In deze situatie zijn er geen gemengde bedrijven meer maar alleen gespecialiseerde bedrijven.

Tabel 1: alle veebedrijven in Brabant conform Van Doorn anno 2020

Diersoort	Aantal bedrijven
Melkvee	1.250
Vleeskalveren	120
Melkgeiten	50
Varkens	850-950
Pluimvee	150
Totaal	circa 2.500

Indien alle Brabantse veehouders meedoen aan Van Doorn en zich toeleggen op gespecialiseerde bedrijven, zal op 8.000 plekken geen vee meer worden gehouden. Als de helft van de veehouders meedoet en een deel van de gemengde bedrijven zal blijven bestaan, zullen op circa 4.000 plekken

bedrijfsgebouwen vrijkomen. Dat betekent dat tot 2020 op gerekend mag worden dat op circa 4.000-8.000 locaties bedrijfsgebouwen kunnen gaan vrijkomen. Overigens zullen er bedrijven zijn die op meerdere locaties een duurzaam bedrijf van 1,5 ha zullen stichten en daarbij gebruik maken van locaties van stoppende agrariërs.

Het verleden laat zien dat er vaak ongewenste activiteiten ontwikkeld werden in verlaten stallen, zoals wietplantages, autosloop en illegale opslag van (chemische) producten. Een ander risico is de kans dat free riders failliete bedrijven gaan opkopen. Gestopte boeren gaan hun stallen verhuren en die zijn met een geringe milieuaanpassing en 10-25% minder dieren nog vele jaren te gebruiken voor bulkproductie tegen lagere bedrijfskosten.

Ten aanzien van VAB's is al sprake van vigerend beleid. Naar aanleiding van de geschetste ontwikkelingen zal bekeken worden of het vigerende beleid herijkt dient te worden. De gesignaleerde afname van het aantal bedrijven in de veehouderij en glastuinbouw vraagt om een actief beleid ten aanzien van vrijkomende bedrijfslocaties en alternatieve economische ontwikkelingen. Hiervoor ontwikkelt de provincie, samen met de gemeenten en bedrijfsleven een (regionale) aanpak die er op gericht is deze kansen te benutten voor het versterken van de economische vitaliteit, de leefbaarheid en de ruimtelijke kwaliteit. Daarbij gaat het vooral om het organiseren van arrangementen tussen verschillende sectoren en het bieden van lokale oplossingen.

Een inzet van een nieuwe sloopregeling wordt niet overwogen. Met een nieuwe sloopregeling met publieke middelen zijn tientallen miljoenen gemoeid terwijl de sector al meer dan 10 jaar weet dat deze slag er zat aan te komen. Oplossingen om hergebruik te sturen door het intrekken van rechtsgeldige vergunningen bij RO en WM zijn niet reëel, want dit leidt tot hoge kosten voor de overheid wegens planschade en mislopende bedrijfsinkomsten. De aantallen potentiële stoppers zijn te groot. De hoofdlijn moet zijn: "nieuw voor oud". Bij nieuwe ontwikkelingen moet niet alleen gebruik worden gemaakt van "oude" plekken maar dient ook gesaneerd te worden.

Het herontwikkelen van vrijkomende locaties krijgt specifieke aandacht in provinciale projecten en programma's (zoals breedband, gebiedsopgaven). Het is van belang dat die kansen gepakt worden om daarmee verpaupering tegen te gaan, om daarmee kansen aan ondernemers te bieden en om daarmee de leefbaarheid van het landelijk gebied te vergroten.

6. Majeure ontwikkelingen agrofood

In de periode tot 2020 doen zich zowel in Brabant maar met name daarbuiten allerlei ontwikkelingen voor bij landbouw, de foodsector en consumentengedrag waar de provincie op dient in te spelen bij haar beleid. In sommige gevallen is het verstandig tijdig voor te sorteren. Het advies van de commissie Van Doorn kan in bredere zin gebruikt worden om te bepalen hoe de provincie haar beleid zou kunnen aanpassen. De koers naar duurzaamheid, een transitie van bulkproductie tegen lage kosten naar een productie waar toegevoegde waarde en een maatschappelijke acceptatie van agrofood centraal staan, zijn van nut bij het uitzetten van een koers. Ons ruimtelijk beleid faciliteert dit. In veel andere sectoren ligt dit anders, daar onderscheidt Brabant zich met relatief veel kennisintensieve bedrijven en hoogwaardige maakindustrie met een hoge toegevoegde waarde. In dit overzicht worden de belangrijkste majeure ontwikkelingen geduid en hoe het advies van Van Doorn daarbij van nut is.

Voldoen aan Europese normen

Brabant heeft problemen met het nakomen van bepaalde Europese richtlijnen: Kaderrichtlijn Water, Natura2000, Nitraatrichtlijn, NEC-richtlijn en Vogel- en Habitatrichtlijn. Binnen enkele jaren, onder andere 2015, moet aan normen worden voldaan. Op dit moment is al duidelijk dat de normen niet gehaald zullen worden. In combinatie met andere ontwikkelingen op het gebied van natuur en landbouw bestaat er zelfs het risico dat het doelbereik niet beter wordt, maar gaat verslechteren (zie 'consequenties van verdwijnen van melkquota in 2015'). Dit gaat spanning opleveren met Brussel. *Relatie met advies commissie Van Doorn: provincie en andere overheden moeten zo snel mogelijk gaan voldoen aan alle wettelijke vereisten, zowel nationaal als Europees. Het is een basisvoorwaarde; de overheid moet haar zaken op orde hebben en met toezicht, handhaving en visitatie moet dit geregeld gaan worden.*

Nieuw Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) bij de EU

In 2014 verandert het GLB. In oktober 2011 heeft de EU haar voornemen bekend gemaakt. Er komt een omslag van inkomenssteun naar een hectaretoeslag per bedrijf met een aftopping voor grote bedrijven. De landbouw moet gaan inspelen op verduurzaming, maatschappelijke diensten en biodiversiteit. De EU zet een koers uit naar een "groene landbouw". Nederland zal in totaliteit circa 8% minder geld ontvangen; Oost-Europese landen gaan er op vooruit. De voorstellen zaten al lang in de koker, maar onzeker is hoe het GLB er uiteindelijk uit zal komen te zien. Duidelijk is wel – dat hebben de lidstaten in een eerste reactie al laten weten – dat een koers naar verduurzaming in combinatie met maatschappelijke diensten naar bevolking en omgeving in goede aarde valt.

Relatie met advies commissie Van Doorn: de nieuwe voorstellen sluiten naadloos aan bij het advies.

Schaalvergroting alle landbouwsectoren; landbouw wordt footloose.

De sterke schaalvergroting in alle plantaardige en dierlijke sectoren (ook bij biologische bedrijven) leidt er toe dat de plek of de ondergrond steeds minder van belang wordt. Boomteelt in potten op betonnen velden, productie op substraat in plaats van op grond, intensieve grondbewerking, kassen van 20 hectare glas, percelen van honderd hectare zonder sloten of randbegroeiing etc. etc. De voortzetting en verdere ontwikkeling van deze grootschaligheid tast de structuur van het landschap en ondergrond aan. Het is overigens geen nieuwe ontwikkeling, met de vroegere landinrichting werd hetzelfde bereikt.

Relatie met advies commissie Van Doorn: voortzetting van intensivering, schaalvergroting en het footloose opereren zijn als verdienmodel een doodlopend spoor aan het worden. De Nederlandse landbouw is sterk en krachtig geworden met de intensivering maar dit model begint maatschappelijk maar ook economisch te kraken. De grenzen zijn in zicht of zelfs al overschreden. Deze ontwikkeling sluit niet aan bij een zorgvuldig en lokaal inpassingsbeleid met steun in de omgeving.

Consequenties van verdwijnen van melkquota in 2015

In 2015 verdwijnen de Europese melkquota. In Brabant nam de omvang van de melkveestapel tot 2005 jaarlijks af maar is sindsdien met 5% gestegen. De groei in milieuvergunningen is echter 9%. Momenteel is de bezettingsgraad 55% van de in de WM-vergunningen vergunde ruimte. Indien alle reeds toegekende milieuruimte door melkveehouders wordt opgevuld met dieren, zal al het milieurendement – vooral behaald door de intensieve veehouderij – van de afgelopen tien jaar teniet worden gedaan. Daarmee neemt de overlast van ammoniak, geur en fijnstof toe. Indien de

Nederlandse melkvee­sector gaat uitbreiden, zal er nog meer druk op het milieu komen. Het probleem is dat de meeste koeien jaarrond in open stallen staan, er geen beweiding is (vaak is de grond al verkocht of niet beschikbaar) terwijl de IV in dichte stallen zit met luchtwassers. Sterke opkomst van megastallen met 800-1.000 koeien. Er moet tevens voor gewaakt worden dat grote melkveebedrijven die, indien ze betiteld kunnen worden als intensieve veehouderij vanwege het grote aantal dieren dat op stal wordt gehouden zonder weidegrond, omgekat gaan worden naar varkens of pluimvee.

Relatie met advies commissie Van Doorn: ook bij de melkveehouderij dient een transitie te komen naar een zorgvuldige veehouderij die lokaal is ingepast. Met name op dit laatste punt dienen grote stappen gezet te worden. Voor de provincie geldt dat bekeken moet worden of het vigerende beleid voor de melkveehouderij dan eventueel herijkt moet worden.

Consequenties verdwijnen stelsel van dierrechten

Het Rijk is voornemens in 2015 het stelsel van dierrechten te doen vervallen voor varkens en pluimvee. Met dit stelsel is de nationale veestapel gemaximeerd. De kans is groot dat in andere provincies de varkensstapel versneld afneemt en in Oost-Brabant fors gaat stijgen. Dat is al eerder gebeurd toen de compartimentering – Nederland is verdeeld in noord, zuid en overig met ieder een eigen omvang van de veestapel – in 2008 tijdelijk verviel. Oost-Brabant is nu al de meest belaste streek van West-Europa qua ammoniak, geur en fijnstof en de belasting zal dan toenemen. Een groei in de veestapel zal ongetwijfeld weer leiden tot onrust onder de bevolking.

Relatie met advies commissie Van Doorn: voor de provincie ligt er een enorme uitdaging maar ook een opgave. Van Doorn heeft het over GMP en niet over de omvang van de veestapel. Mits goed ingepast en in overeenstemming met lokale gevoelens, kan een eventuele teruggang in dieren aantallen gecompenseerd worden door een toestroom aan dieren van elders. De grootste uitdaging zit in burgerparticipatie en innovatie om overlast sterk te verminderen. Een toestroom aan dieren kan echter pas opgevangen worden als de vereiste transitie stevig in de steigers staat. Voor de provincie geldt dat bekeken moet worden of het vigerende beleid voor de sturing op de intensieve veehouderij dan eventueel herijkt moet worden.

Financiële malaise glastuinbouw

De glastuinbouwsector zit in een dip als gevolg van krediet- en EHEC-crisis. Ontwikkeling van nieuwe glastuinbouwgebieden stopt, verplaatsingen van geïsoleerde locaties gaan niet door en bedrijven gaan failliet waardoor verloedering dreigt. Niettemin is het een innovatieve sector die op energiegebied, afvalwaterverwerking, reststroomverwerking en voedselveiligheid nog veel kansen ziet. Dit wordt onderstreept door de aanwijzing van Tuinbouw en Uitgangsmateriaal als één van de 9 Topsectoren.

Relatie met advies commissie Van Doorn: de glastuinbouw is bezig met een sterke verduurzamings­slag maar ook met een fikse schaalvergroting en intensivering. De crux zit er in om een verbinding te maken met andere sectoren en een vernieuwde gerichtheid op het creëren van toegevoegde waarde. Burgerparticipatie moet als nieuw element ingebracht worden.

Verduurzaming mestverwerking en reststromen

In binnen- en buitenland starten marktinitiatieven voor mestverwerking en de verwerking van reststromen bij primaire sector en foodindustrie. Afval uit het ene bedrijfsproces wordt de input voor een ander proces. Ook zijn er combinaties met zonne-energie, verwerking groene producten, overige mestbe- en verwerking en opslag en transport of voorverwerking van producten. Inmiddels beginnen er al combinaties te ontstaan met glastuinbouw voor koppelingen met energie en verwaarding reststromen. Uit oogpunt van economie en innovatie zijn dit de meest interessante trajecten.

Relatie met advies commissie Van Doorn: deze marktontwikkeling sluit aan bij de verduurzaming waar Van Doorn voor pleit. Bovendien gaat het om verbanden tussen en met andere sectoren waarbij het creëren van toegevoegde waarde en het realiseren van duurzaamheid samen op gaan.

Opkomst gezondheidsnormen

De uitbraak van Q-koorts, vogelpest, varkensvirus, antibioticagebruik, MRSA en ESBL hebben druk gezet op de veehouderij om volksgezondheidsvragen serieus te nemen. Er zijn nog geen normen wat wel en niet kan. Dichte stallen? Ver weg van bebouwing? Diersoorten gescheiden houden? Zorg voor personeel? Ruimen van dieren? Risico's voor terugkeer van of opkomst nieuwe zoonosen? Er zijn vele vragen en er is veel onzekerheid waardoor ondernemers investeringen aanhouden of stopzetten maar er is ook ongerustheid bij omwonenden.

Relatie met advies commissie Van Doorn: de commissie wil een zorgvuldige veehouderij, goed ingepast in de omgeving en met draagvlak bij omwonenden. Er is een zekere mate van urgentie om helderheid te krijgen over gezondheidsnormen in relatie tot de bedrijfsvoering.

Pluimvee, open stallen en gezondheid

De pluimveesector heeft nog geen goedgekeurde systemen die alle fijnstof afvangen. Alle huidige overschrijdingssituaties voor fijnstof in Brabant betreffen pluimveestallen. Er komen, door dierenwelzijnswetgeving, steeds meer pluimveestallen bij met een extra hoge fijnstofuitstoot waardoor het probleem groter wordt. In combinatie met open stallen bij geiten en melkrunderen, twee groeisectoren, versterkt dit de problematiek. In het IRAS-rapport zijn mogelijk betekenisvolle associaties gevonden tussen longontsteking en de nabijheid van pluimveebedrijven en geitenhouderijen, deze associaties wordt in opdracht van het Rijk nader onderzocht.

Relatie met advies commissie Van Doorn: zie opkomst gezondheidsnormen. Er is een hoge mate van urgentie naar nieuwe stalsystemen voor zowel pluimvee als bij koeien en geiten om draagvlak bij de bevolking te verkrijgen en terug te winnen.

Verkorten keten met verwerking en opslag producten op erf

In toenemende mate kopen retailers rechtstreeks bij agrariërs. Levering gaat niet meer via derden maar van erf naar schap. Verwerking en opslag vinden plaats op erven, vaak voor groepen agrariërs.

Relatie met advies commissie Van Doorn: slimme logistiek leidt tot een betere verwaarding van producten en dat is positief. Bovendien verkort het de tijd van product naar klant. Duidelijk moet zijn dat omwonenden meegaan in dit proces en het niet leidt tot onrust over semi-bedrijventerreinen met veel transportbewegingen.

Opkomst streek- en nicheproducten met duurzaamheid

Als tegenhanger van grootschaligheid en intensivering grondgebruik is er een opkomst in heel Brabant van duurzame, lokale producten met vaste klanten en vaste afnemers. Retailers nemen inmiddels producten in grote hoeveelheden af; er is meer vraag dan aanbod. De maatschappij heeft veel voordeel van sturing door ondernemers op duurzaamheid. De groei van real food dwingt elke retailer om de schappen open te stellen voor deze ontwikkeling. Transparantie, voedsel zonder toevoegingen en zichtbaarheid van productieprocessen zijn de nieuwe toverwoorden. In wezen is het ook een doorbraak van voedsel wat voorheen als “alternatief” te boek stond naar het grote publiek. Real food is de toekomst voor de hele West-Europese markt in de regio Londen, Parijs, Berlijn en Amsterdam.

Relatie met advies commissie Van Doorn: deze ontwikkeling past geheel in de filosofie van Van Doorn. Verduurzaming, transparantie, klantgericht en een betere verwaarding van producten van het land en de foodsector.

Nieuwe innovatie ontwikkelingen foodsector

In Brabant zijn veel initiatieven met een hogere toegevoegde waarde in de agrofoodsector via innovatie. Zie het nieuwe teeltconcepten als PlantLab, een Brabants concept met een tuinbouwkas LED-verlichting. Denk ook aan de inzet van technologie als GPS-systemen om via precisielandbouw niet alleen zorgvuldiger om te gaan met het milieu maar ook om bijvoorbeeld meer intensieve landbouwsystemen inpasbaar te maken in kleinschalige landschappen. Dat uit zich in de ontwikkeling van het Food Technology Park Brainport waar een cluster van bedrijven en kennisinstellingen nieuwe processen probeert te ontwikkelen en toe te passen voor de foodsector.

Ook rond Stork Boxmeer ontwikkelt zich een samenwerkingsverband met (MKB) bedrijven in machinebouw en speciale materialen. In Noordoost-Brabant (de 5-sterrenregio) worden tevens verbindingen gelegd tussen Food, Health en Farma, met Fhealinc in 's Hertogenbosch en Oss als centrum. In de gehele Brabantse Foodsector is de verwaarding van reststromen een belangrijk thema, in West Brabant vooral onder de noemer Biobased Economy.

Relatie met advies commissie Van Doorn: innovatie in de primaire sector en in de food is een sleutelfactor van betekenis. Onderwijs en onderzoek vormen daar de basis voor. De nieuwe Brabantse initiatieven zijn daar een voorbeeld van maar er zijn er meer van nodig.

7. Vervolgproces

De majeure ontwikkelingen in de vorige paragraaf tonen aan dat de opgave van de komende jaren veel breder is dan de – hoogst noodzakelijke – inzet op het advies van de commissie Van Doorn. En bovenop de genoemde nationale en Europese context komen dan nog wereldwijde vraagstukken rond duurzame voedselvoorziening, schaarste aan energie, ruimte, zoet water en grondstoffen, en een voorlopig nog doorgroeiende wereldbevolking met een stijgende (voedsel)consumptie per capita. Dit complex aan ontwikkelingen en vraagstukken levert niet alleen beperkingen, maar ook een veelheid aan kansen.

In het koersdocument “De transitie van het Brabantse stadteland – een nieuwe koers” is aangegeven dat Brabant een vitale agrofoodketen in een kwalitatief hoogwaardig landelijk gebied wil. In combinatie met de genoemde majeure ontwikkelingen is van belang dat de provincie samen met andere externe partijen stevig inzet op agrofood en landbouw.

Oppakken advies Commissie Van Doorn en Strategische uitvoeringsagenda Agrofood

Voor de intensieve veehouderij is met het advies van de commissie Van Doorn en het Verbond van Den Bosch een belangwekkende ontwikkeling in gang gezet voor de benodigde transitie in deze sector. Wij vinden het belangrijk dat het advies van Van Doorn voortvarend wordt opgepakt en wij willen daarbij nadrukkelijke onze rol vervullen.

Voor de korte termijn betekent dit dat wij actief aan de slag zijn met de voorbereidingen voor de totstandkoming van de onafhankelijke regievoerder, waarbij wij ernaar streven dat deze per 1 januari 2012 kan opereren. Daarnaast voeren wij overleg met het Rijk en de sector over de maatregelen die nodig zijn in het kader van een antibioticagezonde voedselkolom.

Voor de overige inzet op dit advies (o.a. lokaal inpassingsbeleid en burgerparticipatie, milieubeleid t.a.v de kringlopen, handhaving en toezicht op orde) is verdere uitwerking en concretisering nodig. Dit willen wij doen in een interactief proces, in afstemming met de activiteiten van de onafhankelijke regievoerder en samen met de partijen die wij in paragraaf 5 hebben genoemd. Het instrument van alliantiemanagement willen we hierbij inzetten. Onze speciale aandacht heeft het hervinden van de maatschappelijke legitimatie voor de landbouw (in het bijzonder in de veehouderij) door het betrekken van burgers bij het lokaal inpassingsbeleid. Dat kan het beste op lokaal en soms regionaal niveau. Dan is duidelijk en concreet wat de specifieke inpassingskwestie is en hoe deze het beste vorm kan krijgen. De verdere uitwerking en concretisering willen wij opnemen in de strategische uitvoeringsagenda Agrofood (in de loop van 2012 gereed). In deze strategische uitvoeringsagenda zullen wij ook aangeven op welke wijze de voortgang zal worden gemonitord, hoe processen in goede banen worden geleid en op welke momenten er gelegenheid zal zijn voor bijsturing.

Vernieuwende aanpak voor de brede agrofoodsector

Bovenop de uitwerking van het advies van Van Doorn is het nodig om de slag van bulk- naar kwaliteitsproductie / waardecreatie te maken. Zo'n vernieuwende aanpak is ook voor de andere agrofoodsectoren nodig, in het bijzonder in de glastuinbouw en in de melkveehouderij. In de akker- en tuinbouw liggen grote kansen voor innovatie richting een biobased productieketen. De transitie speelt ook in sectoren als boomteelt en groenteteelt waar veel kansen voor groei en innovatie liggen en al maar verder gaande schaalvergroting en intensivering op grenzen stuiten. Over het algemeen geldt dat de productie moet zijn afgestemd op de vraag van consumenten en dat de productie zo dicht mogelijk bij de afzet plaatsvindt. Het logische afzetgebied is de Benelux+ (inclusief Londen, Parijs en het westelijk deel van Duitsland). Het aanbod vanuit de landbouw is daarmee niet meer bepalend. Inzet op de transitie sluit goed aan op de agenda en de doelen van de nationale Topsector Agrofood, de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen en het thema Biobased Economy. Er kan dus ook voor een groot deel worden aangesloten op de nationale agenda's van fundamenteel en toegepast sectoraal onderzoek. Wat nog mist is een topinstituut voor toegepaste kennis in de agrofood. Een (uiteindelijk) privaat gefinancierd multidisciplinair instituut dat nauw samenwerkt met kennisinstellingen binnen en buiten Brabant.

De ideeën voor nieuwe producten en nieuwe verdienmodellen zullen moeten worden ontwikkeld door Brabantse ondernemers. De provincie kan het organiserend vermogen (laten) leveren waarmee de creativiteit wordt aangeboord en gestimuleerd en waarmee kennis van buiten wordt binnengehaald. Daarbij is steeds het streven naar meer duurzame samenwerkingsverbanden: clusters van bedrijven en kennisinstellingen die langjarig en continu vernieuwingen ontwikkelen en doorontwikkelen.

In het Economisch Programma zal het innovatiespoor voor agrofood verder worden uitgewerkt. Daarbij zal qua thematiek, instrumentarium en innovatiekracht zo goed mogelijk worden aangesloten op de activiteiten van de Topsector Agrofood en andere topsectoren.

Bij deze uitwerking en de opstelling van de Strategische Agenda Agrofood gaan wij ervan uit dat de huidige formatiecapaciteit binnen de Provincie op de diverse onderdelen toereikend zal zijn.

Bijlage 1

Kernpunten advies “Al het vlees duurzaam”

Basisvoorwaarden

De kern van het betoog is dat de productie van dierlijke producten met respect voor het dier moet plaatsvinden, zonder het milieu, de volksgezondheid en de directe leefomgeving te verstoren. Om deze condities te realiseren is een doorbraak vereist, in de hele agrofood, van mond tot grond.

- a. wat is het wenselijk perspectief,
- b. hoe organiseer je een dierhouderij die zorgvuldig intensief is,
- c. hoe betrek je de volledige keten
- d. hoe zet je een blijvende dialoog op met burgers en belanghebbenden om de gewenste koerswijziging vorm te geven.

In 2020 moet deze transitie voltooid zijn. De balans tussen een zorgvuldige en intensieve veehouderij en de uit het lood geslagen verhouding tussen veehouderij en lokale gemeenschap moet hersteld worden.

De keuze voor duurzaamheid kan alleen slagen bij een nationale aanpak. Er zijn vier basisvoorwaarden om de route naar 2020 succesvol in te zetten:

- a. terugbrengen van geloofwaardigheid, het uitbannen van calamiteiten en het anders invullen van bedrijfsvoering
- b. werken aan structureel nieuwe verhoudingen binnen de voedselkolom, verantwoordelijkheid nemen voor niet-vrijwillige afspraken
- c. realiseren van een lokaal ingepast, zorgvuldige veehouderij, het dier en de omwonenden centraal en GMP als duurzame bedrijfsvoering
- d. garanderen van een sterke bestuurlijke basis, bestuurlijke rugdekking, handhaving en toezicht en onafhankelijke regie

Deze voorwaarden bepalen het kader waarbinnen de twee pijlers worden geplaatst die de transitieagenda gaan dragen: de ketenaanpak en het lokale inpassingsbeleid. De omslag naar een zorgvuldige veehouderij vormt de verbinding tussen beide pijlers.

Maatregelen

Door vanaf het begin een heldere routekaart te hanteren met heldere stappen en tussenstations is het mogelijk in 2020 een duurzame te realiseren.

1. Integraal ketenkwaliteitssysteem
2. Voedselkolom garandeert volksgezondheid
3. Voedselkolom sluit kringlopen
4. Voedselkolom garandeert dierenwelzijn
5. Verbond van Den Bosch: de retail als koploper
6. Borging afspraken bant free riders uit
7. Klokkenluidersregeling
8. Borging op lokaal niveau
9. Onafhankelijke regie 2012-2020

Het binnen anderhalf jaar doen terugdringen van antibiotica, centrale regie op uitvoering, de invoering van Good Management Practice, de medewerking van de belangrijkste retailers, het uitbannen van free riders en de nadrukkelijke rol van burgers zijn de belangrijkste nieuwigheden in de aanpak van het Verbond van Den Bosch.

Bijlage 2

Handhavingpraktijk van de provincie Noord-Brabant.

In het advies van de commissie Van Doorn wordt sterk aangedrongen op een intensivering van de handhaving en het toezicht op de veehouderij. Binnen Noord-Brabant zijn een aantal zaken al in gang gezet. Er is een samenwerking opgezet rond handhaving van wetgeving. In de Provincie Noord-Brabant gaat het om 80 instanties waar bestuurders, managers en toezichthouders de gelegenheid wordt geboden om tot samenwerking te komen. Al deze instanties hebben de nieuwe bestuursovereenkomst 'Handhaving omgevingsrecht provincie Noord-Brabant 2007-2013' ondertekend. Deze overeenkomst heeft tot doel het realiseren en in stand houden van een gewenste milieu-, water- en omgevingskwaliteit. Dit wordt bereikt door structureel en systematisch samen te werken.

In het Gezamenlijk meerjarenprogramma handhaving Noord-Brabant 2010-2012 zijn 12 speerpunten benoemd die de komende jaren centraal staan in de handhavingssamenwerking. Belanghebbenden zijn per speerpunt bij elkaar gebracht en hebben gezamenlijk bepaald op welke wijze het betreffende speerpunt de komende jaren ingevuld wordt. Één van deze speerpunten is 'veehouderij en verbetering luchtkwaliteit'. Onderdelen van de aanpak binnen dit speerpunt zijn: handhaving emissie eisen ammoniak aan stalsystemen, toezicht op luchtwassers en het opstellen van een integraal toezichtplan. Deze onderdelen zijn gekozen omdat een goede werking van de luchtwassers bijdraagt aan de vermindering van ammoniak, geur en fijnstof. Alle bedrijven in Noord-Brabant met een luchtwasser zijn uiterlijk eind 2012 door het bevoegde gezag bezocht en gecontroleerd.

De provincie houdt toezicht op de naleving van de Verordening Stikstof en Natura 2000. Bedrijven die willen ontwikkelen moeten vergaande emissiebeperkende maatregelen treffen. Omdat dit toezicht zich vooral richt op de beperking van de emissie van ammoniak ligt er een sterke koppeling en afstemming met het speerpunt. Alle bedrijven die als gevolg van hun ontwikkeling in aanraking komen met de Verordening Stikstof en Natura 2000 worden gecontroleerd.

Stand van zaken milieuvergunningen veebedrijven

Op grond van de AmvB huisvesting moeten met name de varkens en pluimveebedrijven per 1-1-2010 maatregelen toepassen om de ammoniakemissies uit stallen te verminderen. Kort voor die datum bleek dat een aanzienlijk deel van de bedrijven niet zou voldoen aan de AmvB. Dat heeft ertoe geleid dat bedrijven via het "actieplan ammoniak" uitstel tot 2013 hebben gekregen van het ministerie van EL&I. Het actieplan is gebaseerd op landelijke bestuurlijke afspraken van rijk, provincie (IPO) en gemeenten (VNG) en geaccordeerd door de Tweede Kamer in maart 2010. Ook de provincie Brabant heeft deze afspraak schoorvoetend geaccepteerd. Bedrijven moesten in voorjaar 2010 een BOP (BedrijfsontwikkelingsPlan) indienen bij de gemeente om van het gedoogbeleid gebruik te maken. In zo'n BOP geeft een bedrijf aan of het gaat stoppen of doorgaat. Bedrijven die geen BOP ingediend hebben, voldoen niet aan het gedoogbeleid en daarop kan de gemeente handhaven. Uit een steekproef over de BOP's onder gemeenten bleek vorig jaar dat ongeveer een derde van de bedrijven zegt te gaan stoppen. In het actieplan is ook een zogenaamde stoppersregeling voorgesteld. Dit biedt meestal kleinere bedrijven de mogelijkheid om geleidelijk af te bouwen. Zij moeten wel voldoen aan de emissie-eisen van het besluit Huisvesting maar kunnen daarvoor goedkopere, eenvoudigere door de rijksoverheid vastgestelde maatregelen toepassen. Bedrijven kunnen tot 2020 van deze stoppersregeling gebruik maken. Bedrijven die onder de reikwijdte van de Europese IPPC-richtlijn vallen, dit zijn de grote varkens- en pluimveebedrijven, hebben geen uitstel gekregen. Het gedoogbeleid via het actieplan is niet wettelijk vastgelegd. Het gedoogbeleid is door bestuurders van het Rijk, provincies en gemeenten geaccepteerd, daarnaast is het besproken en akkoord bevonden in de Tweede Kamer. Strikt juridisch genomen zou men vast kunnen houden aan handhaven conform Besluit Huisvesting per 1 januari 2010. Echter veehouders die daarmee te maken hebben, kunnen zich beroepen op dit gedoogbeleid. Gemeenten hebben zich via hun koepel VNG hieraan gecommitteerd tenzij zij als gemeente eigen beleid inzake besluit Huisvesting hebben ontwikkeld.

Omdat het gedoogbeleid niet wettelijk is vastgelegd, zouden handhavingsverzoeken kunnen worden ingediend. Dit zou kunnen leiden tot rechtszaken waarbij de kans is dat bedrijven direct moeten voldoen aan de AmvB.

Stand van zaken in Noord-Brabant

Op basis van het Bestand Veehouderijbedrijven zijn circa 1.050 bedrijven die onder IPPC-richtlijn vallen (zie tabel 1). De IPPC is een Europese richtlijn; bedrijven die onder deze richtlijn vallen moesten per oktober 2007 al de best beschikbare technieken toepassen en per 1 januari 2010 voldoen aan de AmvB. Per oktober 2011 (zie tabel 1) blijkt dat 22% van de bedrijven (225) die onder gemeentelijk toezicht staan, nog steeds niet voldoet aan de normen van de AMvB Huisvesting en dus niet aan de IPPC. De provincie is op basis van de Wabo bevoegd gezag voor een klein aantal IPPC-veehouderijen. Al deze bedrijven voldoen aan de norm.

De cijfers van tabel 1 zijn gebaseerd op gegevens in het bestand veehouderijen van de provincie dat alle gegevens bevat van milieuvergunningen voor vee in de provincie. Helaas valt op dit moment niet met zekerheid na te gaan of deze data overeenkomen met de praktijk. Niet of niet volledig invoeren van gegevens door gemeenten kan leiden tot een vervuiling van het bestand.

Tabel 1: stand van zaken voldoen een AmvB huisvesting, bron BVB-provincie

	Aantal	voldoet aan norm
IPPC: verantwoording provincie	42	42 (100%)
IPPC: verantwoording gemeente	1008	783 (78%)
Overige veebedrijven: verantwoording gemeente	3500	1925 (55%)

Commissie Van Doorn verwacht van de overheid een strikt en adequaat toezicht en handhavingsbeleid. Dat is ook van belang om in 2014 van start te gaan met het gemeentelijk visitatieonderzoek. Met het advies van Van Doorn in de hand moet in 2012 een slag worden gemaakt in een dekkend en accuraat vergunningsoverzicht en een daaraan gekoppeld toezicht en handhavingsaanpak van alle overheden. Deze aanpak moet zich richten op het hele vergunningencircuit: RO, WM, NB, IPPC en dierenwelzijn.